

Ivor Altaras
Penda
INICIJATIVA TRIJU MORA
– IZMEĐU GOSPODARSKE
DIPLOMACIJE I GEOPOLITIKE

THREE SEAS INITIATIVE
– BETWEEN ECONOMIC
DIPLOMACY AND GEOPOLITICS

SAŽETAK: Inicijativa triju mora kao neformalna politička platforma 12 novijih punopravnih država članica Europske unije, a čiji je glavni cilj realizacija konkretnih projekata u područjima infrastrukture, energetike i digitalizacije, od svog samog nastanka otvorila je brojna ekonomska, politička i geopolitička pitanja. Osim njih, ova inicijativa predstavlja i prvi pravi međunarodni multilateralni iskorak hrvatske gospodarske diplomacije, čime smo ušli u svojevrсни još neistraženi model djelovanja. Hoće li ona pretvoriti RH u prepoznatljiv subjekt europske gospodarske diplomacije koji stvara nove spone među europskim narodima ili će produbiti već postojeće podjele unutar Europe, glavni je predmet interesa ovoga rada. Autor preispituje stav o tome može li RH kroz Inicijativu triju mora realizirati neke, ili čak sve, projekte iz kataloga projekata koji se odnose na nju. Dodatno, autor provjerava može li ova inicijativa biti izvor za prepoznavanje postojećeg i/ili stvaranje novog hrvatskog (geo)političkog identiteta. Uz to, u ovom radu postavlja se teza kako je hrvatsko sudjelovanje u ovoj Inicijativi objašnjivo i nekim odabirima koje je Hrvatska činila tijekom svoje daljnje i bliže prošlosti.

KLJUČNE RIJEČI: Inicijativa triju mora, gospodarska diplomacija, geopolitika, RH

ABSTRACT: The Three Seas initiative, serving as an informal political platform for 12 recently admitted full member states of the European Union, whose main objective is the realization of the substantial projects in the fields of infrastructure, energy and digitization, has, since its very inception, opened numerous economic, political and geopolitical issues. At the same time this Initiative is the first international multilateral step of Croatian economic diplomacy, which is a kind of unexplored action model. Is it going to turn the Republic of Croatia into a recognizable subject of European economic diplomacy that creates new ties between European nations or is it going to deepen the already existing divisions within Europe, is the main subject of this paper. The author reviews the attitude whether the Republic of Croatia can, through the Three Seas Initiative, realize some, or even all, projects related to it. In addition, the author researches if this Initiative can be the source for recognizing the existing geopolitical identity of the Republic of Croatia and/or creating a new one. Additionally, this paper constructs the thesis that Croatia's participation in this Initiative can possibly be explained by some of the choices that Croatia has made during its remote and recent past.

KEY WORDS: the Three Seas Initiative, economic diplomacy, geopolitics, the Republic of Croatia

UVOD

Odgovor na pitanje je li Republika Hrvatska (dalje: RH) uspješna tranzicijska zemlja ovisi o perspektivi promatranja onoga koga se pita. Mnogi naši ekonomisti će podastrijeti uvjerljivije argumente utemeljene na statističkim podacima i pokazateljima koji potvrđuju stav da se (zbog rata, gospodarske krize i vlastitog mentaliteta) još dan danas nismo mnogo odmakli od razine BDP-a koju smo imali pri osamostaljenju 1990. godine. U isto vrijeme, neke druge europske tranzicijske zemlje su u tom promatranom razdoblju uspjele svoj BDP čak udvostručiti. Demografi će isticati da je hrvatska nacija ugrožena zbog tzv. “bijeke kuge” tj. smanjenja broja stanovništva što je uzrokovano negativnim prirodnim priraštajem te negativnim saldom migracija. Sve to za posljedicu ima starenje stanovništva te prostornu depopulaciju značajnog djela RH (Žumberak, Dalmatinska zagora, Gorski kotar, Lika, Banija, Posavina, Slavonija, neki otoci...). Iz svega ovoga proizlaze mnogi drugi temeljni problemi našeg društva kao što su iznimno niska stopa zaposlenosti (prema podacima EUROSTAT-a spadamo u grupu od četiri zemlje sa najnižom stopom zaposlenosti u EU¹), visoka stopa nezaposlenosti, kontinuirani deficiti mirovinskog i zdravstvenog sustava te zastario sustav školstva čija je reforma vrlo troma i ideološki obojana. K tome, RH spada u grupu zemalja sa najvišom stopom ukupne porezne presije², a taj porezni pritisak je naročito dobro vidljiv u stopama propisanih poreza i doprinosa na ljudski rad.

Iako će se u pravilu svi složiti da su ovo realne poteškoće s kojima se susreće RH, postoji i drugačiji kut gledanja koji ima svoje istaknute zagovaratelje. Taj oprečni stav ističe da se na RH treba gledati kao na uspješnu tranzicijsku zemlju jer je ona u nepunih 20-tak godina svoje neovisnosti ostvarila sve svoje strateške ciljeve – punopravno članstvo u Ujedinjenim nacijama, Europskoj uniji, Svjetskoj trgovinskoj organizaciji i NATO-u, a da su prelazak na funkcionalnu tržišnu ekonomiju kao i demokratizacija društva te

INTRODUCTION

The reply to the question whether the Republic of Croatia (hereinafter: the RH) is a prosperous transition country depends on the perspective of who is being asked. There are various economists who are more than ready to provide convincing arguments, based on statistical data and other indicators, which affirm the standpoint that our GDP level has not gone much further from the one dating back to 1990, when the RH became an independent country (and this is so due to the war, economic crisis and our own mentality). However, there are other European countries that managed to double their GDPs within this period. Demographers would always point out that the Croatian people are endangered due to the so called “white plague”, i.e. decreasing population, which is the result of negative birth rate and negative migration balance. All this has resulted in the aging of population and the spatial depopulation of a considerable part of the RH (Žumberak, Dalmatinska zagora, Gorski kotar, Lika, Banija, Posavina, Slavonija, islands...). These factors lead to numerous fundamental problems that our society suffers from, such as extremely low employment rate (according to the EUROSTAT data, Croatia is among the four countries with the lowest employment rate in the EU¹), high unemployment rate, continuous deficits of health care and pension systems, outdated education system, the reform of which is extraordinarily inert and ideologically coloured. In addition, Croatia belongs to the group of countries with the highest total tax rate². The tax pressure is most evident from the prescribed tax rates and social security contributions.

Even though everyone will agree that these are the realistic issues that the RH is facing, there are other viewpoints, which also have their vivid supporters. This contradictory attitude says that the RH should be observed, on one hand, as a prosperous transition country because in only 20 or so years of its independence it has

poštivanje ljudskih prava ionako trajni procesi koji nikada nisu završeni i u tim područjima su uvijek moguća poboljšanja.

Ulazak RH u navedena punopravna članstva u međunarodnim organizacijama kao i činjenica da je RH od zemlje koja je tražila pomoć za održavanje mira na svom teritoriju postala zemlja koja šalje svoje mirovne snage u druge zemlje³ ne bi bile moguće bez hrvatske diplomacije. Ako na ovaj način promatramo našu sadašnjost možemo ustvrditi da je RH kroz djelovanje hrvatske diplomacije uistinu vrlo uspješna zemlja.

Dakako, novo vrijeme donosi nove izazove, pa je tako pred nama: diplomatsko rješavanje brojnih graničnih pitanja sa susjednim zemljama⁴, nastojanje da uđemo u schengenski prostor i eurozonu te Organizaciju za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) kao i težnja da se, i uz pomoć diplomacije, gospodarski znatno otvorimo svijetu te povećamo izvoz hrvatskih proizvoda i usluga što bi imalo blagotvorni utjecaj na hrvatsku ekonomiju.

Upravo na tom tragu moguće je promatrati iskorak kojeg čini hrvatska diplomacija i to kroz *Inicijativu triju mora* čega je RH, uz Poljsku i pridružene zainteresirane države srednje i istočne Europe, glavni pokretač.

U ovom radu žele se preispitati mogućnosti realizacije temeljnih ciljeva koje ova inicijativa donosi u diplomatskom, ekonomskom, socijalnom, političkom i geopolitičkom smislu za RH, kao i moguće prepreke koje bi se na tom putu mogle dogoditi.

INICIJATIVA TRIJU MORA – ŠTO SE TIME ŽELI POSTIĆI?

Inicijativa triju mora (dalje: Inicijativa) neformalna je politička platforma koja okuplja 12 zemalja srednje i istočne Europe⁵, koje su prirodno omeđene trima morima: Baltikom, Jadranom i Crnim morem, po čemu je inicijativa i dobila ime.

managed to accomplish all of the strategic goals – full membership in the United Nations, European Union, World Trade Organisation and NATO. On the other hand, transition to functional market economy, protection of human rights and society democratisation are long-lasting processes that have not been finished yet, but there is always room for improvement in these areas.

The RH could not become a member state in all of the above mentioned international organisations and it could not become a country which sends their peace forces to other countries³, bearing in mind that Croatia itself was a country that asked for help to maintain peace on their territory, if there were not Croatian diplomacy. If we look at our present in this way, we can conclude that the RH is a prosperous country indeed, thanks to the acts of its diplomacy.

It is only natural that new times bring new challenges, so now we are facing the following ones: we need to resolve, in a diplomatic way, various border issues that we have with neighbouring countries⁴, we shall attempt to join the Schengen area and the eurozone, and to join the Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). We also tend to open up to the world in terms of economy, with a little help from diplomacy, and to increase the export of Croatian products and services, which would be highly beneficial for the Croatian economy.

Precisely on these lines we can observe the stride that the Croatian diplomacy has undertaken through the *Three Seas Initiative*, Croatia being the major initiator, along with Poland and the joined Central and Eastern Europe countries.

This paper is trying to explore the options of how the basic goals of this initiative can be accomplished, bearing in mind that they would be of great importance for the RH, in the diplomatic, economic, social, political and geopolitical sense, as well as it is going to tackle potential obstacles which may appear along the way.

Kao inicijatori ove, zapravo, regionalne europske inicijative smatraju se RH⁶ i Poljska, a službeno je predstavljena u Dubrovniku u kolovozu 2016. godine na *Dubrovnik forumu*⁷ prilikom čega su njegovi sudionici donijeli *Dubrovačku izjavu*⁸ kojom podupiru stvaranje platforme za realizaciju projekata u sferi energetskog, prometnog, digitalnog, sigurnosnog, konkurentskog i drugog gospodarskog povezivanja srednje i istočne Europe s ciljem jačanja europske kohezije i gospodarske suradnje. U toj izjavi izričito se navodi da *“ova inicijativa neće uspostavljati paralelne strukture postojećim mehanizmima suradnje”*, a također se pozivaju druge zemlje kao i poslovni subjekti diljem svijeta, *“koji su predani temeljnim vrijednostima Europske unije”*, da se pridruže ovoj inicijativi partnerstava na konkretnim projektima.

Pritom, u preambuli ove zajedničke izjave jasno se ističe: *“...važnost povezivanja gospodarstava zemalja srednje i istočne Europe te izgradnje infrastrukture od sjevera do juga čime bi se zaokružilo jedinstveno europsko tržište, naspram većine dosadašnjih napora koji su bili usmjereni ka razvoju i boljem povezivanju europskog istoka i zapada.”*

Ovakav, u diplomatskom smislu, dosta oštar izričaj pokazuje da postoji (sada javno) iskazano nezadovoljstvo zemalja srednje i istočne Europe dosadašnjom politikom europske gospodarske suradnje i povezivanja, što se ovom inicijativom pokušava ispraviti.

Ipak, u narednom paragrafu zajedničke izjave prethodni stav se ponešto ublažuje priznanjem da je: *“... postignuti napredak u tom pogledu kroz Instrument za povezivanje Europe (CEF), Europske strukturne i investicijske fondove (ESIF) te sinergijski učinak makro-regionalnih strategija Europske unije.”*

Očito je, međutim, da zemljama potpisnicima ove zajedničke izjave spomenuti napredci nisu dovoljni pa je potrebno stvoriti novu inicijativu, a tome u prilog idu i statistički podaci. Naime, 12 članica potpisnica Inicijative čine 28% teritorija Europske unije te 22% njezinog stanovništva, ali one

THE THREE SEAS INITIATIVE – WHICH GOALS ARE TO BE ACCOMPLISHED BY IT?

The Three Seas Initiative (hereinafter: the Initiative) is an informal political platform that has gathered 12 Central and East European countries⁵, which have natural borders in the three seas: the Baltic, the Adriatic and the Black Sea. Hence the Initiative's name. The initiators of this, as a matter of fact, regional European initiative are the RH⁶ and Poland. The Initiative was officially introduced at *Dubrovnik forum*⁷, in August of 2016, when the participants of the Dubrovnik forum announced the *Dubrovnik declaration*⁸, whose purpose is to support the creation of a platform that would help accomplish the projects in the fields of energy, transport, digitization, security, competition and the connection of the above mentioned sectors of the Central and East Europe in order to foster European cohesion and economic cooperation. This declaration specifically quotes that *“this initiative is not going to establish paralel structures using current cooperation mechanisms”*, and it also invites other countries as well as business entities worldwide, *“dedicated to the fundamental values of the European Union”*, to join this partnerships initiative on particular projects.

In the preamble of the joint declaration it is stated: *“...the importance of linking the economies of Central and Eastern European countries and building infrastructure from the north to the south, which would lead to the creation of unique European market, in relation to the efforts undertaken so far which were headed in the direction of development and better connection of the east and west of Europe.”*

This rather harsh expression, in the diplomatic sense of the word, indicates that there is (now publicly expressed) discontent with European economic cooperation and connecting policy that Central and Eastern European countries have had, which this Initiative is attempting to rectify.

However, in the following paragraph of the common statement, the previously expressed

ostvaruju tek oko 10% europskog BDP-a. Stoga možemo reći da je glavni cilj Inicijative dokinuti ovaj nerazmjer.

Sve države potpisnice zajedničke izjave spadaju u kategoriju “nove Europe”, te na tzv. “staru Europu” gledaju iz perspektive slabije razvijenosti. Pritom se te nove članice Europske unije nadaju da će ova inicijativa ako ne dokinuti, a ono barem ublažiti gospodarsku, energetska i infrastrukturnu zaostalost realizacijom značajnih konkretnih projekata. U tu svrhu napravljen je i katalog projekata te se govori o njih 157, a čija zajednička vrijednost premašuje 45 milijardi eura.

Dakle, iako ova inicijativa bez imalo sumnje ima svoju relevantnu (geo)političku komponentu, ona je prvenstveno zamišljena kao gospodarska platforma na razini konkretnih projekata i izvedbenih rješenja, što se posebno naglašava.

ISKORAK GOSPODARSKE DIPLOMACIJE

Diplomacija, pa posljedično i gospodarska diplomacija kao jedan njezin istaknuti segment, ima mnoštvo definicija koje proizlaze iz različitih aspekata promatranja ove ljudske djelatnosti. Neki će naglasiti komponentu komunikacije iz čega će proizaći definicija koja kaže da je diplomacija *razmjena misli i ideja između država*. (Feltham, 1993.)

S pozicije međunarodnog prava, primjerice, jedna od definicija diplomacije glasi: *diplomacija je formuliranje i provođenje vanjske politike*. (Berković, 2006.)

I jedan i drugi pristup, kao i mnogi drugi, kroz svoje različite definicije ipak nam bez iznimke i nedvosmisleno govore o osnovnoj svrsi diplomacije, a to je da je ona osnovno sredstvo za postizanje ciljeva određene države na međunarodnoj sceni.

Iz ovoga proizlazi da bi gospodarska diplomacija bila sredstvo vanjske politike neke države i to

standpoint is somewhat mitigated by a confession that: “... *there has been a certain progress in that respect accomplished through the Connecting Europe Facility (CEF), European Structural and Investment Funds (ESIF) and the synergy impact of the macro-regional strategies of the European Union.*”

It is obvious, however, that the mentioned progress is not good enough for the signatory countries. Therefore, it is necessary to create a new initiative, and statistical data work to this advantage. Namely, 12 member countries that signed the Initiative comprise 28% of the European Union territory and 22% of its population, but they account for not more than 10% of the European GDP-a. Therefore, it is justified to say that the main aim of the Initiative is to invalidate this discrepancy.

All the member countries that signed this joint statement belong to the “new Europe” category, and they consider the so-called “old Europe” underdeveloped. The new member states of the European Union are hoping that this initiative is going to mitigate, if not invalidate, economy, energy and infrastructure underdevelopment by implementing and accomplishing important projects. A catalogue of projects has been designed for that purpose. There are 157 of them, and their value exceeds 45 billion euros.

So, even though this initiative has, without any doubt, its relevant (geo)political component, it has primarily been conceived as an economy platform on the level of substantial projects and feasibility solutions, which is being accentuated in particular.

THE STRIDE OF ECONOMIC DIPLOMACY

Diplomacy, and consequently economic diplomacy, as one of its prominent segments, can be defined in various ways, depending on how we look at this human activity. Some are going to highlight the communication component, which will result in the definition that says that diplomacy is an *exchange of thoughts and ideas among countries*. (Feltham, 1993)

primarno u cilju zaštite i promocije njezinih gospodarskih interesa. (Žirovčić, 2016: 36)

Za pretpostaviti je da je upravo ovako shvaćena gospodarska diplomacija¹⁰ rezultirala svojevrsnim geslom hrvatske gospodarske diplomacije koji je u primjeni od 2013. godine kada je ona dobila dodatni impuls unutar Ministarstva vanjskih i europskih odnosa, a koji glasi: “*Vanjska politika u službi gospodarskog napretka*”.¹¹ Ova misao (ujedno i naslov promotivne prezentacije što ju je spomenuto ministarstvo izradilo) objedinjuje iskazane glavne ciljeve gospodarske diplomacije RH, a to su:

1. pomoći izlasku zemlje iz aktualne gospodarske krize,
2. pridonijeti održivom rastu gospodarstva i
3. afirmirati hrvatsko gospodarstvo na međunarodnoj sceni.

Povežemo li ove ciljeve gospodarske diplomacije s temeljnim nastojanjima koja se žele postići ovom Inicijativom, uviđamo da su oni u potpunosti komplementarni.

Pritom, o iskoraku gospodarske diplomacije (kako one RH tako i svih ostalih članica ove Inicijative) može se govoriti na dvije razine.

Prva razina uključuje i političku dimenziju, a koja je bila nužna u stvaranju šire platforme na temelju koje je ova Inicijativa pokrenuta. Europska unija je po svojoj suštini veliki europski projekt čiji je glavni cilj što veća integracija između njezinih država članica. Prvotno je izvor ovog povezivanja bilo bolno iskustvo Drugog svjetskog rata te želja država Europe da se takvo što u budućnosti više ne ponovi. U tom smislu Europska unija je postigla svoj cilj jer europska povijest gotovo da ne pamti sedamdesetogodišnji mir u kontinuitetu na tlu Europe (izuzev lokalnih sukoba poput onog na prostoru bivše Jugoslavije ili u Ukrajine). Istovremeno dok su stasale generacije ljudi koji, na svoju veliku sreću, tijekom života nisu iskusili ratnu opasnost, Europa je mogla napraviti dodatne

From the point of view of the international law, one of the definitions of diplomacy is: *diplomacy is formulating and conducting foreign affairs*. (Berković, 2006)

Both of these approaches, as well as many others, talk unambiguously and without exception, about the fundamental purpose of diplomacy, and it is that diplomacy is the elementary means that a particular country has to accomplish its goals on the international scale.

This leads to conclusion that economic diplomacy is a country's foreign affairs means, with the goal of protecting and promoting the country's economic interests. (Žirovčić, 2016: 36)

It can be assumed that economic diplomacy¹⁰ interpreted in this way eventually resulted in Croatia adopting a slogan for the Croatian economic diplomacy, which has been used since 2013, when it acquired an additional impulse as a part of the Ministry of Foreign and European Affairs, which says: “*Foreign affairs supporting economic progress*”.¹¹ This idea (which is also the title of the promotional presentation designed by this Ministry) incorporates the main objectives of the economic diplomacy of the Republic of Croatia, and these are:

1. assisting the country to exit the ongoing economic crisis,
2. contributing to the sustainable development and
3. asserting the Croatian economy on the international scale.

If we relate these economic diplomacy objectives to the basic goals of this Initiative, we can see that they are completely complimentary.

We can speak about the stride of economic diplomacy (both Croatian and the diplomacies of all other member countries of this Initiative) on two levels.

The first level involves political dimension, which was essential in order to create the broader platform based on which this Initiative was started in the first place. The European Union is, in its essence, a large European project, which has, as

iskorake u smislu ekonomskog, infrastrukturnog, carinskog, fiskalnog i monetarnog integriranja, svemu onome čemu smo danas svjedoci. Unutar takvog integriranog prostora, stvaranje integracija regionalnog karaktera unutar Europske unije nije sasvim lagani posao. Dakako, on nije nemoguć. Naprotiv, postoje mnogi primjeri takvog povezivanja (kao npr. raznovrsna udruženja europskih regija, Višegradska skupina ili CEFTA kao svojevrsna priprema za članstvo u EU), a uglavnom su vezani uz zemlje koje imaju neki zajednički ekonomski interes ili dijele zajedničku sudbinu temeljem sličnog geografskog okružja. Tako se posebno tijesno povezuju mediteranske zemlje, baltičke zemlje, zemlje srednje Europe, ili zemlje koje imaju razvijenu marikulturu, snažan zajednički agrarni ili industrijski interes i sl. Ovakvi specijalni interesi mogu stvoriti pretpostavke za organizirano zajedničko djelovanje što tim zemljama omogućuje snažniji utjecaj na proces donošenja odluka unutar institucija Europske unije, pa i šire. Takva nastojanja i aktivnosti predstavljaju samu bit diplomatskog djelovanja. Stoga, sve diplomatski uspješne zemlje koriste i ovakav model aktivnosti u cilju vlastitog boljitka. To je logično, racionalno, svrsishodno te politički i ekonomski opravdano ponašanje. Pokazuje se da ova Inicijativa nastupa upravo iz tih pozicija te u tom smislu njezino postojanje i nije neka velika inovacija, već iskušano uspješni model diplomatskog funkcioniranja.

Druga razina bi bila ona koja uključuje činjenje diplomatskih iskoraka pri realizaciji pojedinih projekata iz ove inicijative. Svaki od njih iziskuje puno znanja, vještina i umještosti. No prije toga, nužno je stvoriti potpuno osmišljen investicijski plan te održiv model financiranja svakog od njih kako bi uopće imalo smisla angažirati se oko njihove realizacije. A dobro osmišljeni investicijski projekt mora biti rezultat jasne strategije razvoja svake pojedine države. To je posao koju mora napraviti svaka država za sebe. Zemljama bez strategije vlastitog razvoja realizacija ovih projekata ne samo da može rezultirati izostankom

a goal, as great an integration among its member states as possible. Originally, the source of this association was the painful experience of the World War II and the desire that something like this doesn't happen ever again. In this respect the European Union has achieved its goal because the history of Europe cannot recall 70 years of continuous peace on the European ground (apart from the local conflicts in ex-Yugoslavia or Ukraine). While the generations of people, who, fortunately, never experienced war dangers, were growing up, Europe was able to make some extra steps in terms of economic, infrastructural, customs, fiscal and monetary integration, all of which we are witnessing today. It is not quite simple to create regional integrations within the European Union. However, it is not impossible. On the contrary, there is an abundance of examples of such associations (various assemblies of European regions, Višegrad alliance or CEFTA, as a type of set-up before joining the EU), and they mostly relate to the countries which have common economic interests or they share the same destiny due to similar geographic surroundings. Therefore, there is a tight connection among the Mediterranean countries, Baltic countries, Central European countries, or the countries that have developed mariculture, strong agrarian or industrial interests etc. These specific interests may create presumptions for organized actions, which enables these countries to generate more powerful influence on the decision-making process within the European Union institutions, and further. Such aspirations and activities represent the very essence of diplomatic activities. All countries with successful diplomacies are using this activity model in order to achieve an improvement. It is a logical, rational, practical and politically and economically justified behaviour. It turns out that this Initiative starts from these positions. So, from its presence it is not much of an innovation, but more of an experienced successful model of diplomacy.

The second level is the one which involves diplomatic strides, while conducting individual

pozitivnih ekonomskih efekata, već može stvoriti i druge probleme u smislu dodatnog opterećenja javnih financija.

Aktivnosti koje se rade na obje ove razine djelovanja, a što je rezultiralo pokretanjem Inicijative, pokazuju nam da smo svjedoci značajnog iskoraka gospodarske diplomacije. I iako unaprijed ne možemo sagledati sve efekte koji će ti iskoraci donijeti na ukupnu gospodarsku sliku pojedinih uključenih država, sa sigurnošću možemo reći da je motor promjena pokrenut.

GEOPOLITIČKI KONTEKST INICIJATIVE TRIJU MORA

Znakovito je da zagovaratelji ove inicijative, pa čak i njeni najistaknutiji kreatori (ili baš naročito oni), pri njezinoj službenoj i/ili javnoj prezentaciji ne propuštaju priliku naglasiti kako ona “nije uperena protiv nikoga, naročito ne protiv Rusije, Njemačke ili bilo koje druge države u srednjoj Europi”,¹² već je glavna intencija inicijative biti integrativni faktor za zemlje članice, a da su pritom sve zemlje koje se aktivno u nju žele uključiti u potpunosti dobro došle. Ovakav izričaj nije slučajan i ozbiljno razotkriva da ova inicijativa ima svoje jasno iskazane oponente za koje se pretpostavlja da za takvu svoju poziciju imaju prvenstveno geopolitičke motive.

Geopolitika je rubna znanstvena disciplina koja povezuje geološku osnovu određenog prostora sa njegovim socio-ekonomskim kontekstom, a sve u cilju ovladavanja dostupnim i ograničenim resursima. (Tuathail, 2007.) Iz takve perspektive, kroz povijest su se (a naročito tijekom druge polovice XIX. i prve polovice XX. stoljeća) javljali mnogi značajni autori (poput Friedricha Ratzela, Rudolfa Kjellena, Alfreda Mahana, Halforda Mackindera, Karla Hausofera, Johna Spykmana, Alexandera Severskog i mnogih drugih) koji su ponudili više ili manje koherentne sustave kojima su nastojali odgovarati na pitanje: koja je to osnovna poluga moći koja će pridonijeti

projects from this Initiative. Each of them requires a lot of knowledge, skills and resourcefulness. But first, it is essential to create a fully-designed investment plan and a sustainable financial model for each of them, so that it makes sense to get engaged, in the first place. A well-designed investment project must be the result of a clear development strategy of each individual country. And they must design it themselves. Countries which do not come up with their own development strategy will not only fail to provide positive economic effects, but may also end up having other problems in terms of additional pressure on public finance.

Activities conducted on both levels, which resulted in the initiation of the Initiative, indicate that we are witnessing a significant stride of economic diplomacy. Even though we are not able to see all the effects that these strides are going to have on the total economic image of individual countries involved in advance, we can safely claim that the engine of changes has been started.

GEOPOLITICAL CONTEXT OF THE THREE SEAS INITIATIVE

It is symbolical that the Initiative supporters, and even its most prominent creators (or them in particular) never miss the opportunity to say that “it is not aimed against anyone, and particularly not against Russia, Germany or any other Central European country”.¹² The main intention of the Initiative is to be the integrational factor for the member states, and all the countries wishing to actively join the Initiative are welcome. This kind of utterance is, by all means, not accidental and it severely reveals that this Initiative has its unprecedented opponents, who, assumingly, have their own geopolitical motives for their standpoint.

Geopolitics is a marginal scientific discipline, which associates geological basis of a particular area to their socio-economic context, with the goal of mastering available and restricted resources (Tuathail, 2007). From that perspective,

prisvajanju svjetskog bogatstva i stvaranju globalne hegemonije. (Dodds, 2007.) Pokazalo se, bez izuzetka, da su te poluge moći vezane uz izvore energije, infrastrukturu, vojnu snagu, teritorij te u novije doba sve ono vezano uz sigurnost te brzi prijenos informacija i telekomunikacijske tehnologije (ICT). Ako usporedimo navedene izvore moći sa iskazanim sektorima iz kojih dolaze projekti koji se namjeravaju realizirati kroz Inicijativu, uvidamo kako ona ima (ili bi mogla imati) prvoklasni geopolitički utjecaj. Stoga je geopolitička dimenzija ove inicijative neupitna te je upravo to moguće objašnjenje zašto bi ona mogla imati svoje čvrste zagovaratelje, ali i osporavatelje.

Područje srednje Europe (koja nema striktno definirane zemljopisne granice, ali se smatra da je to područje od Njemačke na zapadu i ulazi u područje današnje Rumunjske na istoku te od Baltičkih zemalja na sjeveru do Vojvodine u Srbiji na jugu) još je od doba Rimske Republike pa na ovamo, dio svijeta nad kojim su se kontinuirano ispreplitali raznovrsni vojni, ekonomski, kulturni pa i civilizacijski interesi. Na posljetku, upravo su iz ovog područja krenula oba globalna svjetska sukoba u XXI. stoljeću. Ovladavanje ovim prostorom bio je predmet interesa mnogih naroda kao što su: Huni, Avari, Iliri, Goti, Slaveni, Osmanlije, Rusi, Nijemci, Francuzi i mnogi drugi.

U kontekstu velikih geopolitičkih teorija važnost ovog područja prvi je prepoznao engleski geograf Halford Mackinder koji je osmislio teoriju *Heartlanda* te ju je kroz niz svojih predavanja javno obznanio 1904. godine. Po toj teoriji upravo je euroazijsko kopno (uglavnom područje današnje Ruske Federacije) stožerni geografski prostor (*pivot area*) koji je zbog velikog kopnenog prostranstva, praktički neosvojiv. (Mackinder, 1904:421 – 437)

U isto vrijeme, iz njega je moguće proširiti utjecaj na ostatak svijeta (tzv. *Rimland* u kojem se nalazi “kontinent” Europa, Bliski Istok, Indija i Kina te *Vanjski otočni prsten* koji obuhvaća Afriku i

many outstanding authors have arisen throughout history (and especially during the second half of the 19th and the first half of the 20th century), such as Friedrich Ratzel, Rudolf Kjellen, Alfred Mahan, Halford Mackinder, Karl Haushofer, John Spykman, Alexander Severski and many others. They provided more or less coherent systems of answering the following question: which lever of power is it that is going to contribute to the acquisition of world fortune by creating global hegemony (Dodds, 2007). As it turns out, these levers of power are, without exception, related to energy sources, infrastructure, military force, territory and recently all the security issues and fast information and telecommunication technology transfer (ICT). If we compare the above mentioned power sources to the sectors that the projects derive from (projects which are intended to be conducted through this Initiative), we can conclude that the Initiative has (or might have) a first-class geopolitical impact. This is what makes the geopolitical dimension of this Initiative unquestionable and this is the precise reason why the Initiative may have its supporters, as well as opponents.

Central European territory (which does not have strictly defined geographic borders, but is considered to be the area stretching from today’s Germany in the west to Romania in the east, and from the Baltic countries in the north all the way to Vojvodina in Serbia in the south) has been, since the Roman Republic times onwards, a part of the world where different military, economic, cultural and civilizational interests were continuously intertwined. Finally, this area was the starting point of both global world wars in the 20th century. Conquering this territory was the subject of interests of the nations like: the Huns, Avars (Caucasus), Illyrians, Goths, Slavs, Ottoman Turks, Russians, Germans, French and many others.

The importance of this territory, in the context of great geopolitical theories, was first recognized by the British geographer Halford Mackinder, who wrote the *Heartland* theory and publicized it through a series of lectures in 1904. According to this theory,

obje Amerike). Mackinder u svojoj teoriji ide i korak dalje te kaže da je europski dio kopna koji se naslanja na Heartland u zemljopisnom smislu uglavnom velika ravnica te je posebno na udaru potencijalnog ruskog prodora u Europu sve do toplih mora. On izrijeком spominje granice te ugroze i to na liniji od rijeke Labe na sjeveru do Jadrana na jugu.¹³ Drugim riječima, upravo je to prostor koji je obuhvaćen zemljama koje čine Inicijativu triju mora. Ovakva podudarnost nije slučajna, i iako se politička karta svijeta potpuno promijenila u odnosu na početak XX. stoljeća kada je ova teorija nastala, osnovni geopolitički ton rasprave se očito nije značajno izmijenio.

U želji da se ipak osuvremeni rakurs razmatranja u kontekstu trenutne geopolitičke situacije nije moguće previdjeti činjenicu da prostor obuhvaćen članicama Inicijative stvara svojevrsnu prostornu barijeru (zovu ga još i “sanitarni koridor”) između Rusije i starih članica Europske unije. S obzirom na činjenicu da su sve članice ove Inicijative punopravne članice Europske unije novijeg datuma, možda je ovakvo rezoniranje dokaz o postojanju “dviju Europa” zbog čega je Inicijativa inicijalno i nastala.

Neosporna je činjenica da je Europska unija veliki svjetski potrošač fosilnih goriva s relativno malom količinom vlastitih izvora te je ovisnost o ruskom plinu značajna. Neke države članice EU od Rusije dobivaju više od 75% ukupnog plina (poput Rumunjske i Slovačke te baltičkih zemalja: Litve, Latvije i Estonije) dok, primjerice, Bugarska sav svoj plin dobiva od Rusije. Europa, dakako, nastoji tu svoju ovisnost smanjiti i to nastoji napraviti na najmanje dva načina: diversifikacijom dobavnih pravaca te poticanjem razvoja obnovljivih izvora energije (energija iz mora, rijeka, vjetra i Sunca). Posebna energetska tema je porast potrošnje električne energije (struje) te pitanje nuklearnih elektrana koje u ukupnoj proizvodnji struje imaju značajan udio u mnogim zemljama EU.¹⁴ Naime, dok su s jedne strane nuklearna postrojenja vrlo učinkovit izvor električne energije, opasnosti i rizici koji s takvim

Euroasian mainland (basically the territory of today’s Russian Federation) is a pivot area, which is practically unconquerable, due to its large mainland dimensions. (Mackinder, 1904:421 – 437)

At the same time, it is quite possible to extend the influence from this territory to the rest of the world (so-called *Rimland* which incorporates continental Europe, Middle East, India and China, and also *Outer ring of islands* comprised of Africa, North and South America). Mackinder is going one step further in his theory, saying that the European part of mainland, which geographically leans on Heartland, is basically a large plain and is especially exposed to a potential Russian invasion of Europe, all the way to the warm seas. He mentions those dangers explicitly, from the river Elbe in the north to the Adriatic Sea in the south.¹³ In other words, this is the precise territory comprising of the countries that make the Three Seas Initiative. This coincidence is not random. Even though the world political map has not entirely changed since the beginning of the 20th century, when this theory was created, the basic geopolitical tone of the debate has not significantly altered.

In order to contemporate the angle of viewing the current geopolitical situation, we cannot quite ignore the fact that the territory of the Initiative member countries creates a certain territory barrier (known also as “cordon sanitaire”) between Russia and the old member states of the EU. Regarding the fact that all member states of this Initiative are full but more recently joined member states of the EU, perhaps this way of thinking is the proof that there are “two Europes”, which is why the Initiative was created in the first place.

It is indisputable that the European Union is a huge fossil fuel consumer with relatively low levels of their own sources. Therefore, it largely depends on Russian gas supply. Some EU members receive more than 75% of total gas supplies from Russia (e.g. Rumania, Slovakia and Baltic countries: Lithuania, Latvia and Estonia), whereas Bulgaria gets all of the gas they need from Russia. Europe

postrojenjima dolaze te pitanje nuklearnog otpada sve više zaokuplja pažnju čelnika zemalja EU. To je postalo posebno aktualno nakon nuklearne nesreće koja se dogodila u ožujku 2011. godine prilikom snažnog potresa te posljedično izazvanog tsunamija što je rezultiralo ekološkom katastrofom u nuklearki Fukushima I pokraj japanskog grada Okuma.¹⁵

Odnosi između Ruske Federacije i Europske unije već duže vremena nisu dobri, a kulminacija je uslijedila kada je EU, zajedno sa SAD, odlučila pokrenuti gospodarske sankcije prema Rusiji zbog njezine uloge u sukobu u Ukrajini. Ove sankcije, dakako, nisu odvratile Rusiju da se u Ukrajinskom sukobu ponašaju kako misle da je za njih najsvrsishodnije, ali su zato istovremeno donijele veliku gospodarsku štetu samoj Europskoj uniji tj. njezinim državama članicama. I RH osjeća posljedice takve politike na vlastitom izvozu roba i usluga koje su se prepolovile.¹⁶ Kako promovirani projekti u sklopu Inicijative također za svoj cilj imaju diversifikaciju dobavnih energetskeg pravaca za zemlje članice Inicijative, a što je u potpunosti u skladu sa općom europskom energetskom politikom, ovi su projekti u koliziji sa temeljnim ruskim ekonomskim i geopolitičkim interesima. U tom smislu poziv da i ruske kompanije sudjeluju u realizaciji tih projekata nije sasvim izvjestan (iako je, dakako, moguće da se neke manje poslove rade i njihove kompanije). Stoga je moguće razumjeti zašto Rusija ima animozitet prema Inicijativi. Potencijalni dodatni razlog za rusku nevoljkost naspram ove Inicijative, koju je u značajnoj mjeri pokrenula RH, možda se može naći i u činjenici što je službena hrvatska politika našla za shodno aktivno se nuditi kao potencijalni medijator za rješavanje sukoba između Rusije i Ukrajine, a na temelju njezinog iskustva mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja. Dakako, Rusija ovakav hrvatski angažman nije dočekala sa oduševljenjem.

Druge dvije velike (globalne) svjetske sile, SAD i Kina, su vrlo blagonaklone prema ovoj inicijativi. I to svaka iz svojih geopolitičkih i ekonomskih razloga.

is, naturally, trying to reduce their dependency, and it is doing it in two ways: by diversifying supply chains and subsidizing renewable sources of energy (energy acquired from the sea, rivers, wind and sun). There is another energy subject to be discussed – it is the increase in electrical energy consumption and the power plant issue. Power plants have a massive share in electrical energy production in many EU countries.¹⁴ While, on one hand, nuclear power plants make an efficient electrical energy source, risks and dangers related to them and to the nuclear waste are a matter of great concern for the EU leaders. It has become an issue on the table, particularly after the nuclear accident, which occurred in March of 2011, as a consequence of a severe earthquake caused by tsunami, and resulted in an environmental disaster in Fukushima nuclear power plant, near the Japanese town of Okuma.¹⁵

The relations between the Russian Federation and the European Union have not been good for quite some time now. The climax occurred when the EU, along with the USA, decided to impose economic sanctions on Russia, as a result of the Russian role in the war in Ukraine. These sanctions, naturally, did not divert Russia from being involved in the war in Ukraine in the way they thought was the most relevant, but they caused irreparable economic damage to the EU, i.e. to its member states. Even the Republic of Croatia has been experiencing the consequences of this politics on their export of goods and services, which has consequently been halved.¹⁶ Since the promoted projects of the Initiative also aim to diversify energy supply chains for the Initiative member states, which is completely complied with the general principles of the European energy policy, these projects collide with fundamental Russian economic and geopolitical interests. It is not entirely probable that Russian companies will be invited to participate in these projects (although there is a possibility that some minor activities will be carried out by their companies). Therefore, Russian animosity towards the Initiative is rather understandable. There is a possible additional

Ne događa se često da na promociju neke inicijative, koja je po svojoj suštini ipak lokalnog karaktera, svoju podršku kao počasni gost, osobno dolazi dati američki predsjednik. A upravo to se dogodilo u slučaju Inicijative triju mora kada je na sastanak na vrhu, koji se održao 6. srpnja 2017. godine u Varšavi, došao američki predsjednik Donald Trump. Već je sam njegov dolazak snažna poruka koju su razumjeli i iščitali svi involvirani. Dakako, svatko je dao neko svoje tumačenje tog čina. Nema sumnje da su inicijatori Inicijative ovakvim razvojem događaja iznimno zadovoljni jer je cijeli projekt time dodatno dobio na snazi u globalnim razmjerima. S druge strane, mnogi mediji koji nisu skloni ovoj Inicijativi su izvještavali o tome kako je ona tek svojevrsni američki “trojanski konj” u Europi jer se njime, kako kažu, stvara dodatna interesna podjela među članicama EU što će za svoju posljedicu imati ukupno slabljenje Europske unije. Snazi tog argumenta vjerojatno je doprinio i sam američki predsjednik Donald Trump s obzirom na negativne stavove o Europskoj uniji koje je iznosio tijekom svoje predsjedničke kampanje kao i podrške koju je dao Velikoj Britaniji kada je na referendumu odlučila da će izaći iz punopravnog članstva u EU. Osim ovog *par excellence* geopolitičkog motiva, SAD imaju i sasvim jasni ekonomski razlog za davanje pune podrške ovoj Inicijativi. Naime, SAD je zahvaljujući postupku hidrauličkog frakturiranja (uglavnom iz stijene škriljevca) postala najveći svjetski izvoznik nafte i plina (a donedavno je bila najveći svjetski uvoznik nafte, uglavnom s Bliskog istoka) te su odnedavno američki LNG brodovi počeli dostavljati ukapljeni plin u Poljske luke tj. njezine LNG terminale. Stoga ova energetske-ekonomska suradnja postaje sasvim razumljiva kao i američka podrška da se izgradi LNG terminal na Krku što je jedan od značajnijih projekata u sklopu Inicijative triju mora. Poljska i RH su članice NATO saveza te je ovakva suradnja sasvim prirodna, a posebno dobiva na snazi ako se prisjetimo kakva je povijesna iskustava imala Poljska (a i ostale članice Inicijative, posebice baltičke zemlje) sa Rusijom tijekom XX. stoljeća.

reason why the Russians might be reluctant to take part in the Initiative, provoked, to a large extent, by the RH. The Croatian government is determined to be a potential active intermediary of the Russian-Ukrainian conflict, on the basis of Croatian experience in the peaceful reintegration of the Croatian Danubian Basin. Surely, Russia was not exactly delighted to hear about Croatian involvement.

The other two leading (global) forces, the USA and China, are looking at the Initiative benevolently. And each of them has their own geopolitical and economic reasons.

It is not very common for the President of the United States to come in person, as an honourable guest, to a promotion of an initiative, which is essentially local, to express his support. And this is exactly what happened in the case of the Three Seas Initiative, when the US President Donald Trump showed up for a summit meeting in Warsaw on July 6, 2017. His arrival, as it is, is a strong message read and interpreted by everyone there. Naturally, everyone interpreted it differently. There is absolutely no doubt that the initiators of the Initiative have been most pleased with this, since the whole project gathered strength on global scale. On the other hand, a lot of media opposing the Initiative reported that the Initiative is merely the American Trojan horse in Europe, used to generate an even larger segmentation among EU member states, which will eventually result in an overall weakening of the European Union. This argument was most probably fostered by the US President Donald Trump himself, as he pointed out his negative attitudes to the EU throughout his presidential campaign, as well as the support he provided for the UK, when they decided to leave the EU full membership through a referendum. Apart from this *par excellence* geopolitical motive, the USA have also got a crystal clear economic reason to give their full support to this Initiative. Thanks to the procedure of hydraulic fracturing (from oil shale) the USA have become the leading world exporter of oil and gas (and only until

Svoju snažnu podršku Inicijativi triju mora Narodna Republika Kina službeno je objasnila činjenicom da u njoj vidi doprinos u restauraciji tzv. “puta svile” kojeg Kina zdušno zagovara jer u njemu vidi svoj vitalni ekonomski interes.

Put svile je naziv za mrežu karavanskih putova koji su tijekom povijesti spajali Kinu i Sredozemlje preko Perzije i Bliskog istoka. Hrvatska ima posebnu vezu s tim putem jer je jedan od njezinih najznačajnijih trgovaca i putopisaca, po predaji Korčulanin, Marko Polo, koristio upravo put svile o čemu se piše u knjizi *Milijun*.¹⁷ Radi se o trećoj najprevođenijoj knjizi na svijetu (odmah nakon Biblije i Kur’ana), koja je imala izniman utjecaj u vrijeme velikih otkrića i doba Kristofora Kolumba. Danas, za Kinu, obnovljeni put svile označava sva ona nastojanja koja su u funkciji kineskog plasmana roba, usluga i investicija u Europskoj uniji koja je, bez obzira na svoje unutarnje slabosti, još uvijek jedno od najvećih i najbogatijih tržišta na kojima Kina nastoji prisustvovati i biti važan trgovinski partner. Prema istraživanju *Mercator Institute for China Studies* (MERICS) i *Rhodium Group*¹⁸ Kina je u 2016. godini u Europu uložila 40 milijardi dolara što predstavlja porast od čak 77% u odnosu na 2015. godinu. Ta ulaganja su uglavnom bila u obliku akvizicija kompanija (prvenstveno u Njemačkoj, kao što su kupovina tvrtke za proizvodnju industrijskih robota Kuka iz Augsburga u vrijednosti od 4,6 milijardi dolara ili preuzimanje tvornice strojeva KrassMaffei iz Münchena za 1 milijardu dolara) i kupovine infrastrukturnih objekata (luka u Pireju u Grčkoj, svojevremeni iskazani interes za luku Rijeka u Hrvatskoj i drugo). Osim ovog investiranja Narodna Republika Kina je u Varšavi 2012. godine pokrenula inicijativu “*Kina + 16*” koji okuplja 16 zemalja srednje i istočne Europe (od kojih je 11 država članica Europske unije)¹⁹ s kojima je Kina u 2014. godini imala 60 milijardi dolara vrijednosti bilateralne trgovine. Osim ovoga, Kina je za spomenutu grupu zemalja odobrila posebni kreditni mehanizam čija je

recently they were the largest world importer of oil, mostly from the Middle East). Only a while ago, the US LNG ships started delivering liquified gas to Polish ports, i.e. Polish LNG terminals. This is what makes this energy-economic cooperation quite comprehensive, as well as the US support to build an LNG terminal on the island of Krk, which is the most crucial project of the Three Seas Initiative. Poland and the RH are the member states of NATO and this type of cooperation is only natural. It gains particular strength if we remember what Poland’s history with Russia was like throughout the 20th century (but also other Initiative states’, Baltic states’ in particular).

A powerful support to the Three Seas Initiative was provided by the People’s Republic of China, explaining it formally by saying that China looks at the Initiative as a type of contribution to the restoring of the so-called “Silk Road”. China advocates it most vividly because they see their own vital interests in it.

Silk Road refers to an ancient network of trade routes which were connecting China and the Mediterranean over Persia and the Middle East. Croatia cherishes a special link with this route as one of the most outstanding Croatian merchants and travel writers, Marco Polo, from the island of Korčula, according to a legend, used the Silk Road, as it is written in the book *Million*.¹⁷ It is the third most translated book in the world (right after the Bible and Quran) and it was extremely influential at the times of great discoveries and Christopher Columbus. Today, the restoration of the Silk Road signifies for China all the efforts that had been made to launch Chinese goods, services and investments in the EU, which is still, despite its internal weak points, one of the biggest and wealthiest market. China wants to be present on this market and wishes to be its vital trade partner. According to a research of *Mercator Institute for China Studies* (MERICS) and *Rhodium Group*¹⁸ China invested in Europe \$40 billion in 2016, which is an increase of 77% compared to 2015. These investments are mostly company

vrijednost sa početnih 10 milijardi dolara do danas narasla na 13 milijardi eura. Sve su to jasni ekonomski i geopolitički razlozi zašto Kina daje podršku inicijativama koje potiču ekonomsku suradnju pa tako i Inicijativi triju mora.

S druge strane, Njemačka kao najveća pojedinačna ekonomija u Europskoj uniji izražava skepsu prema Inicijativi triju mora i pritom najizraavnije upotrebljava geopolitiku kao razlog za takav svoj stav. Čak štoviše, u kontekstu stvaranja regionalnih europskih integracija njemačka politika ih promatra u svjetlu svojevrsnih “samoizolacionističkih procesa” kod rubnih istočnih država članica Europske unije, a ne odbacuje se niti mogućnost njihovog vraćanja u okrilje istočnog bloka (ne navodeći točno na što se konkretno misli).²⁰ Njemačka je jedna od osnivačica triju europskih zajednica (iz kojih se 1992. godine stvorila Europska unija) i slobodno se može reći da je ona glavni motor europskih integracijskih procesa. Njezin utjecaj je dodatno dobio na snazi nakon referendumske odluke da Velika Britanija istupi iz Europske unije. Kako se u preambuli Dubrovačke izjave izriječno govori o stvaranju pretpostavki za jačanje europske osovine (ili kako se kaže “uspravnice”) sjever – jug, a nasuprot dosadašnjoj osovini zapad – istok, jasno je da je motivacija Inicijative preusmjeriti oštricu razvoja na zemlje među kojima nije Njemačka. Takvo nastojanje je legitimno, ali je isto tako vrlo izvjesno da se ono neće svidjeti onima od kojih se te investicije misle izmjestiti. Pritom, ovakav argument je samo djelomično opravdan jer je svjetski kapital od kuda bi se projekti iz Inicijative mogli financirati praktički neograničen. Neograničen je prostorno (svi su pozvani sudjelovati) i neograničen je iznosom (dobri projekti u pravilu pronalaze izvore svog financiranja). Drugim riječima, ne postoji bojazan da bi realizacija projekata iz Inicijative naštetila njemačkim ekonomskim interesima.

U takvim okolnostima u njemačkim medijima (prednjači Die Zeit²¹, a prenose ostali mediji poput Deutsche Welle, Die Tageszeitung i drugi)

acquisitions (in Germany, primarily, there was an acquisition of the company Kuka from Augsburg that manufactures industrial robots, and it was worth \$4.6 billion, or a takeover of KrassMaffei from Munich, a machine factory, worth \$1 billion) and infrastructural facilities purchase (port of Piraeus in Greece, their interests in buying the port in Rijeka, Croatia etc.). Except this investment, in 2012 the People’s Republic of China started the initiative “China 16” in Warsaw, which gathered 16 Central and Eastern European countries (11 of which are in the EU)¹⁹, that China bilaterally traded \$60 billion with. Additionally, China granted this group of countries a special loan mechanism, whose value grew from \$10 billion to €13 billion. These are all transparent economic and geopolitical reasons why China supports the initiatives which entice economic cooperation, the Three Seas Initiative among them.

On the other hand, Germany, being the greatest individual economy of the European Union, is sceptical toward the Three Seas Initiative, justifying their skepticism through geopolitics. Furthermore, in terms of creation of regional European integrations, German politics observes those initiatives as “self-isolating processes” at least in the outlying Eastern EU member states. Germany is not even reluctant to support the possibility of returning those countries under the East Block wing (even though they do not specifically say what they mean).²⁰ Germany is one of the founders of three European communities (out of which the European Union was created in 1992) and we can openly say that Germany is the driving force of the European integration processes. German influence grew even more powerful after it was decided, through a referendum, that Great Britain is going to exit the EU. The preamble of the Dubrovnik declaration talks about how to create the assumptions to strengthen the European North-South Axis (or “vertical”, as they call it), as opposed to the recent West-East Axis. It is clear that the Initiative wants to redirect the edge of development toward the countries that do not have Germany among them. This sort of tendency is

ovoj se Inicijativi pripisuje da je to ništa drugo nego realizacija stare geopolitičke ideje proizašle iz intelektualnog kruga poljskih konzervativaca pod nazivom “*Međumorje*” po kojoj su upravo Poljaci trebali stvoriti svoju zonu interesa koja bi se prostirala od Baltika do Crnog mora. Ideju o tzv. Međumorju zdušno je nakon prvog svjetskog rata zagovarao Józef Klemens Piłsudski, poljski revolucionar i autoritarni državnik između dva svjetska rata koji je snivao stvaranje srednjoistočno-europske federacije u kojoj bi glavnu ulogu imala Poljska, a sve po uzoru na Poljsko-Litvansku federaciju koja je postojala od Baltika do Crnog mora između XVI i XVII stoljeća. Maršal Piłsudski je tada imao ambicioznu geopolitičku viziju prema kojoj bi takva federacija (a koja bi uključivala Poljsku, Litvu, Latviju i Estoniju, Finsku, Bjelorusiju, Ukrajinu, Slovačku, Češku, Mađarsku, Rumunjsku i zemlje bivše Jugoslavije) doprinijela smanjivanju utjecaja Ruskog carstva i poništio njegova teritorijalna osvajanja u Europi. Povijesni je kuriozitet da su tijekom Drugog svjetskog rata sve zemlje tako osmišljenog “Međumorja” bile okupirane ili od SSSR-a ili Trećeg Reicha, a upravo je Poljska imala sudbinu da je bila nacionalno ponižena i teritorijalno podijeljena od obiju ovih sila. Stoga možda i nije sasvim iznenađujuće da Inicijativa u kojoj vodeću ulogu ima Poljska nije dočekana s odobravanjem baš od Njemačke i Rusije.

U ovom kontekstu zanimljivo je primijetiti da su na političkoj sceni Europe trenutno uočljiva dva pravca djelovanja koja sa sobom mogu donijeti značajne nove geopolitičke okolnosti. To je prije svega jačanje veza između Rusije i Njemačke, što se npr. vidi u zajedničkom forsiranju izgradnje plinovoda *Sjeverni tok II* kao i sve izraženije slabljenje veza između Njemačke i SAD. To se moglo zorno vidjeti u predsjedničkoj kampanji Donald Trumpa, kada je on ustvrdio: “Nijemci su loši, jako loši!”. Dakako, on je ovo izrekao u kontekstu uvoza njemačkih automobila u SAD, a u cilju promocije politike “America first” koju želi provesti. Ovakva Njemačko – Ruska osovina

legitimate, but it is also quite probable that those who will be affected by this investment dislocation will not think highly of it. This argument is only partially justifiable because the global capital, which would finance the Initiative’s projects, is basically unlimited. It is unlimited regionally (everyone is welcome to participate) and financially (good projects find good source of funding, as a rule). In other words, there is no concern that the actualisation of the Initiative’s projects would harm German economic interests.

Under these circumstances the German media (mostly *Die Zeit*²¹, but others as well, like *Deutsche Welle*, *Die Tageszeitung* etc.) describe this Initiative as merely the actualisation of an old geopolitical idea that was originated by Polish conservative intellectuals, known as “*Međumorje (Intermarium)*”, whose idea was to create a Polish zone of interests stretching from the Baltic to the Black Sea. The idea of the so-called Međumorje (Intermarium) was passionately supported by Józef Klemens Piłsudski after the First World War, who was a Polish revolutionary and authoritarian statesman between the two world wars, who dreamt of creating a Central-Eastern-European federation, in which the central role would belong to Poland, and it would be based on Polish-Lithuanian Federation which existed between the 16th and the 17th century in the area between the Baltic and the Black Sea. Marshal Piłsudski had an ambitious geopolitical vision, according to which this kind of federation (and it would include Poland, Lithuania, Latvia, Estonia, Finland, Belarus, Ukraine, Slovakia, Czech Republic, Hungary, Romania and former Yugoslav countries) would diminish the Russian Empire influence and annul their territorial invasions in Europe. It is a historical curiosity that during the World War II all of the countries of this conceived “Međumorje (Intermarium)” were under the occupation of either the USSR or the Third Reich, and it was precisely Poland that was nationally humiliated and its territory was divided by both of these forces. In this context, maybe it is not surprising that Germany and Russia are not

kojoj bi se, nakon izlaska Velike Britanije iz EU, trebala pridružiti druga najjača europska ekonomija – Francuska, neodoljivo podsjeća na poznatu ideju Henrya Kissingera o osovini “Pariz – Berlin – Moskva” što predstavlja istinsku opasnost za utjecaj SAD-a u Europi. S druge strane, na djelu je Europsko odbacivanje Turske (blokada pregovora o pristupanju Turske u EU) te Tursko sve izraženije zблиžavanje sa Rusijom. Rusija, dakle, provod politiku zблиžavanja sa što više značajnih međunarodnih aktera među kojima se osim spomenute Njemačke i Turske još ističu Kina i Iran. U kontekstu globalnih geopolitičkih teorija, naročito one Mackindera i Spykmana, primjetno je da sve zemlje s kojima Rusija nastoji izgraditi bliske odnose se nalaze u tzv području *Rimlanda* (pojas država koje okružuju euroazijsko kontinentsko središte zemlje tzv. *Heartland*). U isto to vrijeme Europa ima sve zahlađenije odnose sa SAD-om i Turskom, a Rusiji održava sankcije.

I na posljedku, iznosi se još jedan argument koji se koristi u želji da se relativizira ova Inicijativa, a koji govori o tome da se ovom Inicijativom povezuju konzervativne i slabije demokratski uređene države (govori se čak i o državnim režimima) koje nemaju tradiciju poštivanja ljudskih prava, ali je zato kod njih sve upečatljiviji povijesni revizionizam i oživljavanje totalitarnih ideologija. Dodatno su, kaže se, te države i u sukobu sa ostalim članicama Europske unije. Tu se prvenstveno misli na Poljsku – koja se našla u sukobu sa Europskom komisijom zbog najavljene reforme svoga pravosuđa i nedemokratskih postupaka oko izbora sudaca, smanjivanja medijskih sloboda, ograničavanje reproduktivnih prava žena i podržavanja nacionalističke politike “Blut & Boden”,²² Mađarsku – koja je na udaru institucija Europske unije zbog politike premijera Victora Orbana prema imigrantima te općenitom kontriranju u provođenju europskih politika; i Hrvatsku – u kojoj su uočeni problemi sa neadekvatnom i zakašnjelom državnom osudom pojava reinterpetacije (revizionizam)²³ totalitarne ideologije iz vremena Drugog svjetskog rata kao i nakon njega.²⁴

thrilled with the idea of Poland being the leading country of the Initiative.

Currently there are two action courses on the European political scene and they may be the cause of new significant geopolitical circumstances in the future. These circumstances can, primarily, mean the strengthening of Russian-German bonds, which is evident from their insisting on the construction of the *Nord Stream II* gas pipeline, but they can also mean weakening of German-US bonds. This was particularly apparent during Donald Trump’s presidential campaign, when he declared: “The Germans are bad, very bad!” Of course, it was said in the context of importing German cars to the US, while he is trying to carry out the “America first” policy. This kind of German-Russian axis, with France joining them after Brexit and France is, let us not forget, the second strongest economy in Europe, resembles Henry Kissinger’s famous idea of the “Paris – Berlin – Moscow” axis, and that represents a true danger for the US influence in Europe. On the other hand, there is European annihilation of Turkey in action (blocking of Turkey’s accession negotiations for joining the EU) and Turkish increasing rapprochement to Russia. Russia is evidently implementing the rapprochement policy with many important international players, among which stand out China and Iran, apart from the above mentioned Germany. In the context of global geopolitical theories, especially the ones designed by Mackinder and Spykman, it is noticeable that all the countries, which Russia is trying to build close relationships to, are located in the so-called *Rimland* (a belt of countries surrounding Euroasian continental centre of the so-called *Heartland*). Simultaneously, Europe’s relationships with the USA and Turkey are growing colder, and Europe keeps sanctions imposed on Russia.

Last but not least, there is another argument on the table used to put this Initiative in perspective. This argument says that this Initiative associates more conservative and less democratic countries (there is even talk of state regimes), which do not have the tradition of human rights respect, but they do

Pritom, jačanje desnih i populističkih snaga političkog spektra, kao i revizionističkih pokreta, ako i jesu postali relevantni oblik političkog djelovanja, oni nisu karakteristika samo država članica Inicijative, već je ovaj proces uočljiv na razini cijele Europske unije. To je, donekle, razumljivo u kontekstu imigracijskog vala koji je nedavno zadesio Europu, sve izraženijih neuspjeha europskih socijalnih država da realiziraju svoje zacrtane ciljeve, sve većih nastojanja pojedinih europskih naroda za samoodređenjem (neki ga zovi u separatizmu, kao u slučaju Škotske ili Katalonije), kao i poteškoća u ekonomskom napretku u “rubnim” državama Europske unije (Grčka, Španjolska, Portugal, Hrvatska...). Ova činjenica se u pravilu ne ističe kao relevantan pokazatelj trenutnog stanja na razini cijele Europske unije kao i općenitog zaoštavanja retorike na globalnoj političkoj sceni svijeta, već se u prvi plan stavljaju zemlje članice Inicijative što ne doprinosi razumijevanju cjelokupne europske (geo)političke tektonike. Moglo bi se pokušati dokazivati da je upravo takva percepcija ujedno i glavni cilj u želji da se Inicijativa dovede u pitanje. Ovakva nastojanja, ako ih se na vrijeme ne prepozna i razumije, mogla bi dovesti do toga da Inicijativa umjesto integrativnog faktora za Europu postane njezin kamen spoticanja. A to, prema svim dostupnim i relevantnim izvorima, uopće nije bila namjera njezinih kreatora.

INICIJATIVA TRIJU MORA I RH

Boriti se za svoj razvoj nije samo pravo nego i obaveza svake vlasti.

Povijesno gledano, Hrvatska ima, kao rijetko koja država na svijetu, iznimno dugo i bogato iskustvo života u višenacionalnim zajednicama, a poznate su nam i sudbine koje su ih sve redom zadesile. Hrvatska se u višenacionalnim zajednicama nalazi od 1102. godine stvaranjem personalne unije s Ugarskom kroz sporazum *Pacta conventa*.²⁵ Potom je 1527. godine Hrvatska za svoga kralja priznala

have remarkable historical revisionism and revival of totalitarian ideologies. These countries are, additionally, in conflict with other EU member states. It is Poland, in the first place, which is in conflict with the European Commission because of their upcoming justice system reform and the undemocratic procedures of election of judges, freedom of press reduction, constraining of women’s reproductive rights and the support Poland provides to the nationalist “Blut & Boden” policy²²; then there is Hungary – which is a target of attacks of the EU institutions due to their Prime Minister Victor Orbán’s immigration policy and general opposing to European policies implementation; and Croatia – which has issues of inadequate and delayed condemnation of reinterpreting (revisionism)²³ of totalitarian ideology from the Second World War and the period after it.²⁴

Strengthening of the right-oriented populist forces of the political spectrum and of revisionist movements is not typical of Initiative member states only, but this process has become quite apparent on the level of the whole European Union. It is understandable, to some extent, in the context of waves of immigration that Europe has been facing recently, of increasing failures of European social states to reach their goals, increasing efforts of individual European nations to achieve national self-determination (some call it separatism, as in the cases of Scotland and Catalonia), and difficulties accomplishing economic progress in the marginal EU countries (Greece, Spain, Portugal, Croatia...). This fact is not commonly pointed out as a relevant indicator of the current situation in the EU or of the general tensions on the global political arena. The Initiative member states are usually put first, which definitely does not contribute to understanding of overall (geo)political tectonics in Europe. Attempts could be made to prove that precisely this kind of perception is the ultimate goal to start questioning the Initiative. Behaviour of this sort, if not recognized or understood timely, may lead to the Initiative becoming a stumbling block instead

Ferdinanda Habsburškog čime je ušla u sastav Habsburške monarhije, a 1867. godine je postala sastavnim djelom Austro-Ugarske monarhije u čijem sastavu je bila sve do njezinog raspada u vihoru Prvog svjetskog rata. Odmah potom ušla je u Državu SHS da bi 1929. godine postala sastavnim djelom Kraljevine Jugoslavije sve do Drugog svjetskog rata, a po njegovom završetku bila je djelom federativne te potom socijalističke Jugoslavije. Nakon osamostaljenja 1990. godine Hrvatska je, kao samostalna država, ušla u punopravno članstvo nadnacionalne Europske unije 2013. godine.

Iz današnje perspektive uviđamo da su se nadnacionalne zajednice u kojima Hrvatska sudjelovala uglavnom raspale u krvi, bilo kroz sukobe svjetskih razmjera (Austro-Ugarska) ili onih lokalnog karaktera (Jugoslavija). Hrvatska je u tim sukobima platila visoku cijenu i to u obliku gubitka ljudi te ekonomske snage vlastitog prostora.

Činjenica je također da iako je u te nadnacionalne zajednice Hrvatska ulazila svojevoljno, u njima je, više ili manje glasno i kontinuirano, bila nezadovoljna vlastitim statusom.

U Habsburškoj Monarhiji (i kasnije Austro-Ugarskoj kao njezinoj slijednici) je, primjerice, kao dio manjinskih etničkih grupa (uz Slovence, Srbe, Bošnjake, Rumunje, Talijane, Čehe, Slovake, Poljake, Ukrajinke i druge) silno nastojala postati što ravnopravnija Austrijancima i Mađarima kao okosnicama ove multinacionalne zajednice.²⁶ Na tom putu je imala velike prepreke u obliku nipodaštavanja vlastitog nacionalnog identiteta koji se ogledao u gruboj mađarizaciji kroz djelovanje Levina Raucha ili Khuena Hédervárya, a čemu su se snažno suprotstavili “muževi ilirskog doba” poput Ljudevita Gaja, grofa Janka Draškovića, Ivana Kukuljevića Šakcinskog, bana Ivana Mažuranića, Bogoslava Šuleka, Ljudevita Vukotinića i brojnih drugih. Ipak, upravo su se u ovom povijesnom periodu gradile naše prve ceste,²⁷ mostovi,²⁸ svjetionici,²⁹

of the integrational factor of Europe. And this was not the intention of the Initiative’s creators at all, according to all available and relevant sources.

THE THREE SEAS INITIATIVE AND THE REPUBLIC OF CROATIA

Fighting for their own development is not only a right but also a duty of every government.

Historically seen, Croatia, unlike other countries, has an extremely long and rich history of co-life in multinational communities, and their circumstances are well-known. Croatia has been a part of multi-national communities since 1102, when personal union with Hungary was created by *Pacta conventa* agreement.²⁵ After that in 1527 Croatia acknowledged Ferdinand Habsburški as their legal king, which made Croatia join Habsburg Monarchy. In 1867 Croatia became a part of Austro-Hungarian Monarchy and remained so until the monarchy fell apart in the winds of World War I. Soon afterwards, Croatia entered the State of Slovenes, Croats and Serbs, in 1929 it became a part of the Kingdom of Yugoslavia and remained there until the World War II. After the war Croatia was a part of federal and then socialist Yugoslavia. It reached its independence in 1990, and in 2013 Croatia became a full member state of the supranational European Union.

From today’s perspective it is apparent that supranational communities, that Croatia was a part of, dismantled in bloodshed, either through conflicts of global proportions (Austro-Hungarian Monarchy) or local ones (Yugoslavia). Croatia paid a high price in these conflicts through the loss of their men and through the loss of its territorial economic power.

The fact is, that Croatia was more or less loudly and continuously dissatisfied with the status it had in these supranational communities, even though it joined them arbitrarily.

Croatia was attempting to be more equal to the Austrians and Hungarians, who were the backbone

utvrde³⁰ i mnoge druge građevine. Uz to, upravo je u vrijeme Austro-Ugarske Hrvatska dobila (za tadašnje vrijeme modernu) kartografiju svoga prostora te katastar i zemljišne knjige. Sve ove infrastrukturne objekte i dokumentacijske baze koristimo i dan danas.

U periodu nakon Drugog svjetskog rata do osamostaljenja u 90-tim godinama prošlog stoljeća (možda baš zato što je bila djelom nekada moćnog Austro-Ugarskog Carstva) Hrvatska je, uz Sloveniju, bila ekonomski i infrastrukturno najrazvijeniji dio obiju Jugoslavija. To je bio razlog zašto su ove dvije savezne republike, na temelju principa solidarnosti i uzajamnosti, bile najveće neto platiše u jugoslavenskom državnom proračunu te federalnim fondovima i bankama kojim su se financirali raznovrsni projekti u slabije razvijenim dijelovima Jugoslavije (uglavnom južni dijelovi federacije kao što su Kosovo, uža Srbija, Crna Gora, dijelovi BiH, Makedonija i posebno Skopje nakon velikog potresa iz 1963. g. i drugi). Sve je to, uz činjenicu postojanja snažnih nacionalnih težnji naroda Jugoslavije, rezultiralo jasno iskazanim nezadovoljstvom postojećim stanjem koji se možda najbolje očitovao u uzrečici iz 60-tih i 70-tih godina prošlog stoljeća: “Hrvatskoj njezine devize!”³¹

Pa ipak, prema sveobuhvatnim serijama podataka o rastu BDP-a po stanovniku za mnoge zemlje svijeta, pa tako i zemlje bivše Jugoslavije, kao i samu Jugoslaviju, dostupnima kroz Maddison Projekt³² uočljivo je kako je Hrvatski BDP u razdoblju 1952. – 1989. narastao 5,11 puta³³ dok je Jugoslavenski rast bio 4,65 puta.³⁴ Iako je stopa rasta SR Hrvatske u ovom razdoblju, uz sva njezina davanja federaciji, bila veća od stope rasta bivše Jugoslavije kao cjeline, očito je ona sa svojim razvojem bila duboko nezadovoljna jer je smatrala da može i treba brže i više napredovati, a što je u svom ekonomskom segmentu kao i ostalim reperkusijama doprinijelo stvaranju kulturno-političkog pokreta *Hrvatsko proljeće* kroz koji se izražavalo to nezadovoljstvo.³⁵ Stoga je uočljivo da izražavanje nezadovoljstva postojećim statusom

of this multinational community²⁶, first in the Habsburg Monarchy (and later on in the Austro-Hungarian Monarchy). It tried to do it acting as an ethnic minority (along with the Slovenes, Serbs, Bosniaks, Romanians, Italians, Czechs, Slovaks, Poles, Ukrainians and others). Croatia faced various obstacles, such as its national identity defiance, expressed through harsh Hungarianization conducted by Levin Rauch or Khuen Héderváry. Hungarianization was strongly opposed by “Illyrian men” like Ljudevit Gaj, Count Janko Drašković, Ivan Kukuljević Sakcinski, Ban Ivan Mažuranić, Bogoslav Sulek, Ljudevit Vukotinović and many others. However, it was in this time of history that our first roads,²⁷ bridges,²⁸ lighthouses,²⁹ fortresses³⁰ and many other buildings were built. During the times of Austro-Hungarian Monarchy Croatia was given the cartography of its territory (very contemporary one for that time) and land registry. All of these infrastructural facilities and document bases have been in use to this day.

In the period after the Second World War until its independence in 1990s, Croatia was, along with Slovenia, economically and infrastructurally the most developed region of both Yugoslavias (maybe precisely because it was a part of the once mighty Austro-Hungarian Empire). These two federal republics, based on the solidarity and mutuality principle, were the best net payers to Yugoslav state budget, federal funds and banks, which were the source of finance of various projects in the less developed parts of Yugoslavia (mostly southern parts of the Federation, such as Kosovo, Serbia, Montenegro, parts of Bosnia and Herzegovina, Macedonia, and Skopje, in particular, after the powerful earthquake in 1963). All of this, alongside with strong nationalistic aspirations that people in Yugoslavia had, resulted in openly expressed discontent with the current situation. It was well expressed by a saying from the 1960s and 1970s: “Let’s give Croatia its foreign currencies!”³¹

However, based on overall GDP growth data series, which are available through Maddison Project³² for many world countries and for former Yugoslav

Hrvatske u višenacionalnim zajednicama (iako u sasvim različitim povijesnim kontekstima) i nije neka novost.

Ovog puta, međutim, to svoje vječito nezadovoljstvo s jasno adresiranim krivcem za takvo stanje, a u želji da poboljša svoj status u Europskoj uniji, RH je odlučila promijeniti na način da pokrene diplomatsku akciju s posebnim naglaskom na funkcije gospodarske diplomacije i to na razini međunarodne europske multilaterale. Ovime se na izravni način odgovara sve rasprostranjenijoj ideji (pa čak i na razini europskog službenog stava) o mogućnosti stvaranja Europe u «dviije brzine» pri čemu bi se «stara Europa» koja je započinjala sa europskim integracijskim procesima 50-tih godina prošlog stoljeća razvijala sve brže, dok bi «nova Europa» (u koju spadaju sve članice Inicijative triju mora) za starom Europom kaskala. Time se postiže još jedan, možda i psihološki važan, efekt a to je da se RH (pa niti ona samu sebe) više ne doživljava kao pograničnu zemlju (tzv. mentalitet graničnog područja),³⁶ već zemlju koja svoje (geo)političke i ekonomske interese nastoji realizirati unutar kruga zemalja srednje Europe kojima teži pripadati. Time se, također u geopolitičkom smislu, izravno doprinosi želji da se RH odmakne od zemalja Zapadnog Balkana.³⁷

Iz ove perspektive Inicijativa, više nego bjelodano, predstavlja doprinos realizaciji nekih od temeljnih nacionalnih ciljeva RH koji imaju svoju komponentu u sferi politike (iskazivanje partnerstava sa zemljama članicama Europske unije te potvrđivanje privrženosti njezinim politikama), geopolitike (odmak od Zapadnog Balkana i nedvosmisleno svrstavanje Hrvatske u krug zemalja Okcidenta), ekonomije (razvoja zemlje kroz infrastrukturne projekte), energetike (realizacija diversifikacije dobavljača i transportnih energetske pravaca) te sigurnosti (potvrđivanje vlastite pozicije kroz sustav NATO-a).

I dok je doprinos ove inicijative u segmentu politike, geopolitike i sigurnosti vrlo teško

states as well, it is noticeable that the Croatian GDP increased 5.11 times³³ between 1952 and 1989, while Yugoslav GDP increased only 4.65 times.³⁴ Although the growth rate of SR Croatia was, despite its duties to the federation, higher than the growth rate of the whole of Yugoslavia, it is logical that Croatia was deeply discontent with its development. Croatia considered that it was capable of making a bigger and faster progress. This contributed, in its economic segment and other repercussions, to the creation of a cultural and political movement, called *Hrvatsko proljeće* (Croatian spring), which was a way of expressing this discontent.³⁵ So it is not much of a novelty that Croatia is expressing its dissatisfaction with the status it has in multi-national communities (even though there are various historical contexts).

This time, wishing to change its constant dissatisfaction with clearly addressed guilty party, and to improve its status in the European Union, Croatia is determined to initiate a diplomatic action, with a special emphasis on economic diplomacy functions, and on the level of international European multilateralism. This is a direct response to a widespread idea (even on the level of formal European viewpoint) of the opportunity of creating a “two-speed” Europe. “The old Europe”, which started European integration processes in the 1950s, would develop at an ever accelerating rate, while “The New Europe” (which would gather all The Three Seas Initiative member states) would be a step behind the old Europe. It would gather another, perhaps psychologically important, effect. Croatia would stop perceiving itself as a border country (so-called border territory mentality),³⁶ and start considering itself a country which is attempting to reach its (geo)political and economic interests in a circle of Central European states, that it tends to belong to. This also, geopolitically, goes hand in hand with Croatia’s wish to distance itself from the Western Balkan countries.³⁷

From this perspective, the Initiative, obviously, represents a contribution to the accomplishments of some of the fundamental national goals of the

konkretno mjerljiv, njezine ekonomske učinke na domaće gospodarstvo je puno lakše kvantificirati.

Prema podacima dostupnim iz kataloga projekata obuhvaćenih Inicijativom, kojeg su u suradnji izradili Ured Predsjednice RH i revizorska kuća PricewaterhouseCoopers, vidljivo je da RH sudjeluje u 29 od prezentiranih 157 projekata. Dakle, radi se o sudjelovanju u više od 18% posto od svih projekata, a koji su vezani uz energetiku, digitalizaciju i transport. Njihova vrijednost, u kojima sudjeluje RH samostalno ili u kooperaciji sa drugim državama, je više od 4,35 milijardi eura. Samo neki od tih projekata su:

- ☞ izgradnja LNG terminala sa svom popratnom infrastrukturom³⁸
- ☞ izgradnja plinovoda Bosiljevo (HR) – Rogatec (SLO)
- ☞ izgradnja energetski samoodrživih zgrada u području dunavske regije (3SMART projekt)
- ☞ izgradnja Bioenergetskih sela (BioVill)
- ☞ sustav e-škola (informatizacija škola i njihova komunikacijska povezanost)
- ☞ izgradnja digitalne platforme CONTENTEXCHANGE.ME
- ☞ izgradnja željezničke pruge Rijeka – Botovo
- ☞ izgradnja „Zagrebačke obale” unutar Luke Rijeka
- ☞ izgradnja teretnog terminala u Luci Rijeka
- ☞ izgradnja Jadransko – Jonskog autoputa (koji bi objedinjen sa koridorom *Via Baltica* činio transportni pravac od baltičkih zemalja, preko Poljske i središnje Europe pa preko Hrvatske sve do Grčke)
- ☞ izgradnja dunavskog plovnog puta
- ☞ izgradnja mosta kod mjesta Svilaj između RH i Bosne i Hercegovine na trasi koridora Rajna – Dunav
- ☞ izgradnja sustava Crocodile II (inteligentni transportni sustav) i drugi.

Za RH sama mogućnost da se ovako značajni projekti stave na agendu izvedbe na razini Europske

Republic of Croatia, which have a component in politics (forming partnerships with the EU member states and showing fondness of their policies), geopolitics (detachment from Western Balkans and univocal positioning of Croatia into the countries of Occident), economy (country’s development through infrastructural projects), energetics (diversification of suppliers and energy transport routes) and security (affirming its own position through the NATO system).

While the contribution of this Initiative in the segments of politics, geopolitics and security is barely measurable, it is a lot easier to quantify its economic impact on the local economy.

According to the data available from the catalogue of the Initiative’s projects, which was designed by the Office of the President of the Republic of Croatia and PricewaterhouseCoopers auditors, the RH participates in 29 out of 157 displayed projects. It means that Croatia takes part in more than 18% per cent of all projects, which are related to energetics, digitization and transport. They are worth more than 4.35 billion euros. Croatia takes part in them both independently or in a cooperation with other countries. Some of these projects are:

- ☞ construction of an LNG terminal along with additional LNG infrastructure³⁸
- ☞ construction of Bosiljevo (HR) – Rogatec (SLO) gas pipeline
- ☞ construction of self-sustaining buildings in the Danube region (3SMART project)
- ☞ construction of Bioenergy villages (BioVill)
- ☞ e-school system (informatization of schools and their communication)
- ☞ construction of CONTENTEXCHANGE.ME digital platform
- ☞ construction of Rijeka – Botovo railway
- ☞ construction of „Zagreb coast” within the port of Rijeka
- ☞ construction of a cargo terminal in the port of Rijeka

unije predstavlja iznimno značajan događaj koji može u bitnome izmijeniti njezinu ekonomsku sliku. I pretpostaviti je da na bolje. Znatno bolje.

Hoće li i u kojoj mjeri uistinu doći do realizacije ovih projekata ovisi o mnogo čimbenika od kojih na mnoge Inicijativa nema presudni utjecaj. Ipak, ona svojim značajem može poslužiti kao pozitivni motivator realizacije projekata, a međunarodna Inicijativa ovakvog političkog kalibra bi sasvim sigurno imala pozitivni efekt i pri potencijalnoj odluci investitora da ulože svoj novac u neke od njih.

S druge strane, političko-diplomatski utjecaj koji se ostvaruje činjenicom da je upravo RH prepoznata kao jedan od dva ključna pokretača Inicijative, iako nije direktno mjerljiv, moguće će dugoročno imati iznimno pozitivan utjecaj na njezinu percepciju i reputaciju kao države koja (u Europskoj uniji, a i šire) zna što želi, i još važnije, zna kako to postići. Zapravo, izuzev diplomatske akcije priznavanja vlastite države i njezinog ulaska u Europsku uniju i NATO (kao diplomatske akcije primarno usmjerene prema njoj samoj), moderna RH nije imala ovako značajan međunarodni multilateralni diplomatski iskorak,³⁹ a naročito ne u segmentu gospodarske diplomacije. Po tome se hrvatska diplomacija u bitnome izdvaja od diplomatskih aktivnosti zemalja regije.

Hrvatska, dakako, nije prestala prostorno biti srednje velika europska zemlja⁴⁰ i među manjim državama svijeta. Ona i dalje ima svoj ograničeni ekonomski i politički utjecaj u regiji i na razini Europske unije. Pa ipak, ovakve aktivnosti ponovno potvrđuju da se višedesetljetna uspješna diplomatska praksa nastavlja. Na to RH bez sumnje može biti ponosna.

ZAKLJUČAK

Na temelju provedene analize i iznesenih argumenata iz cijelog spektra pristupa tematici Inicijative triju mora – toj političkoj platformi

☞ construction of Adriatic-Ionian motorway (which would, integrated with the *Via Baltica* corridor, make a transport route from the Baltic countries, through Poland, Central Europe and Croatia, all the way to Greece)

☞ construction of the Danube waterway

☞ construction of a bridge outside the town of Svilaj between RH and Bosnia and Herzegovina on the Rhein – Danube corridor route

☞ construction of the Crocodile II system (smart transport system) and others.

The very possibility of placing these vital projects on the agenda of the European Union is an extremely important event for the Republic of Croatia, which can largely alter its economic image. For the better. Much better.

Whether these projects will be carried out and to which extent, depends on a huge number of factors, that the Initiative doesn't have influence over. However, the Initiative can be a positive motivator of the project conduct, while an international Initiative of this calibre would surely have a positive effect on a potential investors' decision to invest in some of these projects.

On the other hand, political-diplomatic influence which is evident through the fact that the RH is recognized as one of the two key initiators of the Initiative, even though not directly measurable, could have a long-term positive effect on its perception and reputation as a state which (within the EU, but in a wider area as well) knows what it wants, and more importantly, knows how to achieve it. As a matter of fact, apart from the diplomatic action of state recognition and joining of the EU and NATO (diplomatic actions directed to Croatia itself), modern Croatia has never made such an important international multilateral diplomatic step³⁹, and especially not in the segment of economic diplomacy. This is what differentiates Croatia from other countries in the region and their diplomatic activities.

Croatia has not ceased to be territorially a mid-size European state⁴⁰ or one of the smaller countries

12 zemalja članica Europske unije – može se uvidjeti da je ona višedimenzionalna multilateralna međunarodna aktivnost koja će, ukoliko trajno zaživi, bez sumnje, imati utjecaja na ekonomsku, infrastrukturnu, sigurnosnu, političku i geopolitičku kartu Europe. Predstavnici RH i Republike Poljske, kao osnivači i glavni promotori ove Inicijative, ističu da je njezin glavni cilj potaknuti suradnju i boljitak država članica temeljenog na realizaciji konkretnih i unaprijed definiranih projekata, a da su u njihovoj realizaciji, po načelu dobrovoljnosti, pozvane aktivno sudjelovati sve države svijeta kao i ostali međunarodni pravni subjekti.

Ipak, po svojoj suštini, ova Inicijativa predstavlja regionalno zbližavanje država članica te iako se ističe da se njezinim stvaranjem ne namjeravaju kreirati paralelni integracijski mehanizmi unutar Europske unije, činjenica je da ovako udružene, pri zajedničkom nastupu, te države dobivaju na snazi. Time se narušavaju postojeći odnosi moći u Europskoj uniji što, bez obzira na načelno odobravanje, nužno izaziva reakciju. Hoće li ta reakcija biti pozitivna ili negativna ovisi o tome kako Inicijativa utječe (ili se smatra da utječe) na interese zemalja koji svoju reakciju iskazuju. Do sada su SAD i Kina dale snažnu podršku ovoj Inicijativi dok su Rusija i Njemačka (kao glavna predstavica “stare Europe”) iznijele svoje rezerve. Znakovito je primijetiti da države koje podržavaju Inicijativu argumente za to nalaze u svojim ekonomskim interesima i jasno ih tako izražavaju. S druge strane, protivnici Inicijative ne govore o tome kako im ova ona potencijalno narušava ekonomski interes već se uglavnom pozivaju na geopolitičke razloge od kojih su neki vezani za geopolitičke ideje s početka XX. stoljeća.

Bez obzira na prirodu spomenutih reakcija, ostaje nepobitna činjenica da aktivno i istaknuto sudjelovanje u kreiranju ovakvog multilateralnog dogovora predstavlja prvorazredni iskorak hrvatskog diplomatskog djelovanja, naročito u segmentu gospodarske diplomacije. To je razlog zašto ova Inicijativa, osim potencijalnog ekonomskog utjecaja, za RH ima i prvoklasni

in the world. It remains its constrained economic and political impact in the region and on the EU level. However, this kind of activities confirm that successful diplomatic practice, that has been going on for many decades, is continued. It is something that Croatia can be proud of, without any doubt.

CONCLUSION

Based on the conducted analysis and presented arguments from a whole range of approaches to the Three Seas Initiative – the political platform of 12 EU member states – it can be concluded that the Initiative is a multidimensional multilateral international activity which will, if it is put into action, undoubtedly impact economic, infrastructural, security, political and geopolitical map of Europe. Representatives of the RH and the Republic of Poland, being the founders and main initiators of the Initiative, point out that its main objective is to foster cooperation and progress of the member countries, based on the projects, which are tangible and defined in advance. In order for the projects to be carried out, all world countries and international legal entities are welcome to join actively, based on their voluntary will.

In its essence, this Initiative represents a regional bonding of the member states. Even though it is accentuated that the creation of the Initiative does not intend to generate parallel integrational mechanisms within the EU, it is a fact that, bonded like this and acting together, these countries are gaining strength. This deteriorates the existing power relations in the EU, which, regardless of general approval, provokes a reaction. Whether this reaction is going to be positive or negative, depends on how the Initiative affects (or is considered to affect) the interests of the states expressing their reaction. Up to now the US and China have provided a strong support of the Initiative, but Russia and Germany (Germany being the major representative of “old Europe”) remain reserved. It must be noticed that the states supporting the

politički značaj. Preuzimanje ovakve inicijative sa sobom nužno donosi polariziranje u međunarodnim odnosima, a na temelju toga se stvara tješnja suradnja sa nekima, dok sa onima drugima ta suradnja dolazi na kušnju. Ali, nije moguće istovremeno biti liderom i sa svima dobar. To nije realno očekivanje niti to tako treba biti.

Stoga, ovakvo djelovanje hrvatske diplomacije RH pretvara u aktivnog subjekta međunarodnih odnosa sa svim prednostima i rizicima koje takva uloga donosi.

Pokazalo se da je RH, nakon 25 godina vlastite samostalnosti, sprema na takav iskorak. Ako je vjerovati narodnoj mudrosti da sreća prati hrabre, i uz dozu političke mudrosti, pred RH bi stoga mogla biti dobra vremena.

BILJEŠKE

¹ Uz Hrvatsku, tu su još i Grčka, Italija i Španjolska.

² Npr. imamo drugu najvišu stopu poreza na dodanu vrijednost u Europskoj uniji. Višu stopu PDV-a od naših 25% ima samo Mađarska sa 27%.

³ Od 2016. godine RH sudjeluje u 10-tak mirovnih misija i operacija u sklopu EU, NATO-a i UN-a diljem svijeta sa više od 150 pripadnika oružanih snaga. (<http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi/medunarodna-sigurnost/mirovne-misije/hrvatska-u-mirovnim-misijama-i-operacijama/> Pristupano 18. 9. 2017.)

⁴ Imamo otvorena granična pitanja gotovo sa svim susjednim državama: sa Slovenijom, Bosnom i Hercegovinom, Srbijom i Crnom Gorom. Riješenu granicu imamo sa Italijom i Mađarskom, ali je to uglavnom posljedica nasljeđivanja vanjskih granica bivše SFRJ.

⁵ Sve su redom članice Europske unije i u njih se ubrajaju: Estonija, Latvija, Litva, Poljska, Češka, Slovačka, Austrija, Mađarska, Slovenija, Hrvatska, Bugarska i Rumunjska.

⁶ Prvenstveno kroz snažni osobni i politički angažman hrvatske predsjednice gđe. Kolinde Grabar Kitarović.

⁷ Tom prilikom je u Dubrovniku bilo prisutno šest predsjednika država (uz domaćine Kolindu Grabar-Kitarović i poljskog predsjednika Andrzeja Dudu sudjelovali su i predsjednica Litve Dalia Grybauskaitė, predsjednik Slovenije Borut Pahor, predsjednik Mađarske János Ader te predsjednik Bugarske Rosen Plevneliev) te

Initiative argument their support by their economic interests, and express it clearly. Contrary to that, the Initiative's opponents do not explicitly say that the Initiative presents a potential impairment of their economic interests, but they mostly appeal to geopolitical reasons, some of which relate to the geopolitical ideas, dating back to the beginning of the 20th century.

Regardless of the nature of reactions, it is undisputed that mere active participation in the creation process of such multilateral agreement means the first-class stride of Croatian diplomatic actions, in particular in the segment of economic diplomacy. This is why this Initiative, except having probable economic impact, has a prime political significance for the RH. This Initiative, as a rule, involves the polarisation of international relations, which as a result has close cooperation with some and with others cooperation is challenged. Nevertheless, it is not possible to be a leader and be on good terms with everybody at the same time. It is not realistic and this is not how it is supposed to be.

Therefore, these actions of the Croatian diplomacy turn Croatia into an active international relations player, along with all the advantages and risks that go with it.

As it turns out, 25 years since it reached its independence, Croatia is ready for that step. As the proverb says: Fortune favours the bold, combined with a little political wisdom, there might be good times ahead of Croatia.

REFERENCES

¹ Apart from Croatia, the other three countries are Greece, Italy and Spain.

² For instance, Croatia has the second highest VAT rate in the European Union. The only country with higher VAT rate is Hungary, which has 27%.

³ Since 2016 the RH has been participating in 10 peace missions and operations mandated by the EU, NATO and UN around the globe, with more than 150 armed forces staff members (<http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/>

brojna izaslanstva na ministarskoj razini, ali i predstavnici SAD-a i Kine.

⁸ “Dubrovnik forum” je trajao dva radna dana (25. – 26. kolovoz, 2016.), dok je zajednička izjava poznata pod nazivom “Dubrovačka izjava” donesena na kraju prvog radnog dana. Tekst izjave je dostupan na: <http://predsjednica.hr/files/Zajedni%C4%8Dka%20izjava%20o%20Inicijativi%20triju%20mora.pdf> (Pristupano: 18. 9. 2017.)

⁹ Postale su punopravne članice Europske unije tijekom velikog europskog proširenja 2004. godine i kasnije, s time da je RH ujedno najmlađa članica EU. Uz to, vrlo je izvjesno je da u srednjoročnom razdoblju pred nama više neće biti europskog proširenja što je u svom najvažnijem godišnjem govoru o stanju Europe unije u Europskom parlamentu rekao i Predsjednik Europske komisije Jean-Claude Juncker. Govor je održan 13. 9. 2017. A neki dijelovi tog govora te podaci na kojima se on temelji su dostupni na službenim web stranicama Europske unije, http://europa.eu/rapid/press-release_AGENDA-17-2321_hr.htm (Pristupano: 19. 9. 2017.)

¹⁰ Naš poznati i cijenjeni diplomat pok. dr. Stanko Nick u svojoj knjizi *Diplomacija* naglašava da postoji terminološka razlika između “privrednih” i “gospodarskih” odnosa što ih mogu razvijati države međusobno. (Nick, 1997:80) On smatra da je termin “privredni” znatno pogodniji za upotrebu jer je sveobuhvatniji. Prema njegovom tumačenju, riječ “gospodarski” (od kuda dolazi termin gospodarska diplomacija) označava postupke gospodarenja tj. vladanja već postojećim procesima dok termin “privredni” označava postupke pribavljanja tj. stvaranja nove vrijednosti. Nadalje, Nick kaže da su oba ova termina sadržana u pojmu “ekonomska diplomacija” Iz toga proizlazili da bi termin “gospodarske diplomacije”, što je uvrješeni termin kod nas, trebalo zamijeniti sa terminom “ekonomske diplomacije”.

¹¹ Dokument MVEP o novoj ulozi gospodarske diplomacije je dostupan na: <http://www.mvep.hr/files/file/gd-dokumenti/GDprez.pdf> (Pristupano: 5. 11. 2017.)

¹² Npr. takav izričaj se mogao čuti pri službenom posjetu Predsjednice RH gđe. Kolinde Grabar Kitarović Ruskoj Federaciji i njihovom predsjedniku Vladimiru Putinu u listopadu 2017. godine. <http://vijesti.hrt.hr/410752/predsjednica-kolinda-grabar-kitarovic-sutra-s-vladimir-putinom> (Pristupano: 19. 10. 2017.)

¹³ Znakovito je primijetiti da se radi o gotovo istovjetnoj liniji razdvajanja o kojoj je, svojim terminom “*Željezna zavjesa*”, govorio i Winston Churchill neposredno nakon Drugog svjetskog rata.

¹⁴ Tako npr. Francuska iz svojih nuklearki dobiva 72,5% ukupne električne energije (i ona je svjetski prvak u tome), Slovačka 53,5%, Belgija 51,7%, Mađarska 43%, Slovenija 37,9%, Bugarska 35,9%, Češka 33,8%, Njemačka 26,1%, Rumunjska 20,6%, UK 17,9%, a Hrvatska 8%.

multilateralni-odnosi0/međunarodna-sigurnost/mirovne-misije/hrvatska-u-mirovnim-misijama-i-operacijama/ Retrieved 18 Sept 2017)

⁴ There are open border issues with almost all neighbouring countries: Slovenia, Bosnia and Herzegovina, Serbia and Montenegro. We have resolved border issues with Italy and Hungary, but we basically inherited external borders from ex Yugoslavia.

⁵ They are all EU member states: Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Czech Republic, Slovakia, Austria, Hungary, Slovenia, Croatia, Bulgaria and Romania.

⁶ Primarily through Croatian President Kolinda Grabar Kitarović’s strong personal and political participation.

⁷ On this occasion there were six presidents of states in Dubrovnik (except the hosts Kolinda Grabar-Kitarović and Poland’s president Andrzej Duda, there were the president of Lithuania Dalia Grybauskaitė, of Slovenia Borut Pahor, of Hungary János Áder and of Bulgaria Rosen Plevneliev) and numerous delegations from Ministries, as well as the representatives of the US and China.

⁸ “Dubrovnik forum” lasted for two workdays (25 – 26 Aug 2016), joint declaration known as “Dubrovnik Declaration” was announced at the end of the first day. The text of the declaration can be looked up on: <http://predsjednica.hr/files/Zajedni%C4%8Dka%20izjava%20o%20Inicijativi%20triju%20mora.pdf> (Retrieved 18 Sept 2017)

⁹ They have become full member states during the great European expansion of 2004 and later, but Croatia is the youngest EU member state. It is very probable that in a medium-term period ahead of us, there will be no more expansion of Europe, which was said by The European Commission President Jean-Claude Juncker in his most important annual speech about the EU situation in the European Parliament. The speech was held on 13 Sep 2017. Some parts of this speech and the data on which the speech is based are available on the EU website, http://europa.eu/rapid/press-release_AGENDA-17-2321_hr.htm (Retrieved 19 Sep 2017)

¹⁰ Famous and respectable Croatian diplomat deceased Stanko Nick, PhD emphasises in his book *Diplomacy* that there is a difference between the terms “commerce” and “economic” relations, which states can develop among each others. (Nick, 1997:80) He finds the term “commerce” much more appropriate as he thinks it is more encompassing. According to his interpretation, the word “economic” (referring to economic diplomacy) denotes the processes of managing i.e. mastering the existing processes, whereas the term “commerce” denotes the processes of acquiring i.e. creating new values. Further, Nick says that both of these terms are present in the term “economic diplomacy”. This leads us to a conclusion that the term

¹⁵ Potaknuta ovim događajem Njemačka je odlučila da će prijevremeno zatvoriti sve svoje nuklearne reaktore do 2022. godine. <http://nuklearno-drustvo.hr/razne-informacije/vijesti/172-njemaka-odluka-o-prijevremenom-zatvaranju-svih-nuklearki-do-2022.html> (Pristupano, 26. 10. 2017.)

¹⁶ Zbog uvedenih sankcija Rusiji obustavljen je izvoz hrvatskih mandarina, mesa i mliječnih proizvoda, a posebno je pooštren vizni režim zbog čega pati hrvatski najvažniji izvozni sektor – turizam.

¹⁷ Knjigu *Milijun* je vjerojatno 1295. ili 1298. godine, originalno na francuskom jeziku, napisao Rusticheli iz Pise, osoba koja je dijelila zatvorsku prostoriju sa Markom Polom, a na temelju njegovih priča o dogodovštinama na putu.

¹⁸ <https://www.merics.org/en> i <http://rhg.com> ili <http://www.dw.com/hr/europski-pogoni-kao-dio-kineske-petoljetke/a-37776713> (Pristupano: 26. 10. 2017)

¹⁹ Članice inicijative “Kina + 16” su Kina te: Litva, Slovačka, Estonija, Latvija, Rumunjska, Crna Gora, Mađarska, Češka, Bugarska, Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Poljska, Srbija i Slovenija.

²⁰ <http://www.index.hr/vijesti/clanak/mracne-prognoze-dokument-njemacke-vojske-predvidja-sukobe-diljem-europe-i-raspad-eu/1005535.aspx> (Pristupano: 5. 11. 2017.)

²¹ Npr. <http://www.zeit.de/2017/27/drei-meere-initiative-donald-trump-polen> (Pristupano: 26. 10. 2017.)

²² Politika “Krvi i tla”.

²³ Pri iznošenju ovog argumenta kojim se RH, kao i druge članice Inicijative triju mora, stavlja u negativni kontekst, treba napraviti pojmovnu (semantičku) distinkciju. Naime, *revizionizam* (od lat. *re* – ponovno i *videre* – pogledati) jest legitimna metoda svakog znanstvenog rada, jednako u prirodnim i društvenim znanostima. Činjenica je da se ljudsko znanje sve brže širi i u kontekstu novih spoznaja ne postoji ništa prirodnije i svrsishodnije od toga da se “stara” znanja preispituju (ponovno sagledaju, pogledaju) sve u cilju približavanja istini što je ultimativni (iako možda nikada dohvatljiv?) cilj znanosti. Povijest kao znanstvena disciplina, ako želi biti znanost u pravom smislu riječi ne da ne smije, nego mora provoditi stalnu reviziju vlastitih ideja i zaključaka do kojih dolazi. To je njezin *raison d’être*. Zašto je onda revizionizam došao na zao glas? Najmanje iz dva razloga. Prvo, jer se predmnijeva (ponekad vjerojatno i opravdano) da je glavni motiv reinterpretacije povijesti njezino iskrivljavanje, a ne želja za približavanjem istini. I drugo, jer se revizionizam često, sasvim neopravdano, miješa s drugim zaista problematičnim *negacionizmom* (tj. negiranjem) npr. počinjenih zločina od strane zagovaratelja totalitarnih ideologija u XX. stoljeću. Dakle, dok je revizionizam jedan od postupaka znanstvenog rada i promišljanja, negacionizam je pravno zabranjen

“economic diplomacy”, which is very common, should be replaced by “commerce diplomacy”.

¹¹ Ministry of Foreign and European Affairs’ documents on the new role of economic diplomacy is available on: <http://www.mvep.hr/files/file/gd-dokumenti/GDprez.pdf> (Retrieved 5 Nov 2017)

¹² This verbal expression could be heard during the President of Croatia Kolinda Grabar Kitarović’s visit to the Russian Federation and their President Vladimir Putin in May 2017. <http://vijesti.hrt.hr/410752/predsjednica-kolinda-grabar-kitarovic-sutra-s-vladimirom-putinom> (Retrieved 19 Oct 2017)

¹³ It should be noted that Winston Churchill spoke about an almost identical separation line, referring to it as “*The Iron Curtain*”, just after the WW II.

¹⁴ E.g. France acquires 72.5% of total electrical energy from their power plants (being the world’s number one in that sector), Slovakia 53.5%, Belgium 51.7%, Hungary 43%, Slovenia 37.9%, Bulgaria 35.9%, Czech Republic 33.8%, Germany 26.1%, Romania 20.6%, the UK 17.9%, and Croatia 8%.

¹⁵ Following this incident, Germany decided to shut down all of its nuclear reactors by 2022. <http://nuklearno-drustvo.hr/razne-informacije/vijesti/172-njemaka-odluka-o-prijevremenom-zatvaranju-svih-nuklearki-do-2022.html> (Retrieved 26 Oct 2017)

¹⁶ Due to the imposed sanctions on Russia, Croatia is denied to export mandarines, meat and dairy products, and the acquiring of travel visa has been especially tightened, which made Croatian most important export sector – tourism suffer a great deal.

¹⁷ The book *The Million* was presumably written in 1295 or 1298, in French, by Rusticheli of Pisa, who shared a prison cell with Marco Polo, based on his stories about his travel.

¹⁸ <https://www.merics.org/en> and <http://rhg.com> or <http://www.dw.com/hr/europski-pogoni-kao-dio-kineske-petoljetke/a-37776713> (Retrieved 26 Oct 2017)

¹⁹ The Initiative “China + 16” member states are: Lithuania, Slovakia, Estonia, Latvia, Romania, Montenegro, Hungary, Czech Republic, Bulgaria, Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Macedonia, Poland, Serbia and Slovenia.

²⁰ <http://www.index.hr/vijesti/clanak/mracne-prognoze-dokument-njemacke-vojske-predvidja-sukobe-diljem-europe-i-raspad-eu/1005535.aspx> (Retrieved 5 Nov 2017)

²¹ E.g. <http://www.zeit.de/2017/27/drei-meere-initiative-donald-trump-polen> (Retrieved 26 Oct 2017)

²² “Blood and Territory” Policy.

²³ In expressing this argument, by which the Republic of Croatia, as well as other members of the Three Seas

i sankcioniran u mnogim državama svijeta kao što su Njemačka, Austrija, Belgija, Francuska, Litva, Poljska, Češka, Rumunjska, Slovačka, Švicarska i Izrael. Kao što možemo vidjeti ovdje su jednako zastupljene i brojne države članice Inicijative kao i one koje to nisu.

²⁴ Ovdje valja napomenuti da je Vlada RH u ožujku 2017. godine, u želji da razriješi podjele unutar društva, a i kao odgovor na ovakve kritike, osnovala *Vijeće za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima* čiji je glavni cilj dati prijedlog zakonskog okvira na temelju kojeg bi se reguliralo društveni odnos prema nedemokratskim režimima i njihovim posljedicama. Time se, na zakonskoj razini i utemeljeno na pravu, žele razriješiti potencijalne problematične situacije koje imaju čitav niz pojavnih oblika kao što je pitanje imenovanja trgova i ulica, različiti korišteni simboli, znakovlje, pozdravi i drugi oblici izražavanja stavova vezanih uz spomenutu tematiku.

²⁵ Tim sporazumom se Kraljevina Hrvatska povezuje sa Kraljevinom Ugarskom i to kroz priznavanje zajedničkog vladara - kralja Kolomana.

²⁶ Geopolitičku studiju o položaju Hrvata unutar Austro-Ugarske pod imenom *Politički zemljopis hrvatskih zemalja* napisao je i 1918. g. objavio poznati hrvatski pravnik, povjesničar, publicist, pravaški političar i utemeljitelj hrvatske geopolitike dr. Ivo Pilar. (Pilar, I., 1995). U njoj potanko obrazlaže svoj prijedlog pretvaranja Austro-Ugarske iz dualne u trijalističku monarhiju u kojoj bi se objedinile sve “hrvatske zemlje”, a Slaveni bi unutar monarhije dobili jednaki državno-pravnu status kao Austrija i Ugarska. (Krišto, 2006:54) Time bi, smatrao je, Austro-Ugarska uspješno prevladala postojeće unutarnje nacionalne probleme. Taj svoj prijedlog je i službeno uputio posljednjem Austro-Ugarskom caru Karlu I. Austrijskom (poznatom još i kao Karlo IV. Ugarski). Dodatno, Pilar u ovoj svojoj studiji razmatra i šire vremensko razdoblje te progovara o tome da je prostor Balkana prošaran kulturnim utjecajem Rima i Bizanta (on ih naziva “bivstvo zapada i bivstvo istoka”) što ima svoje važne kulturološke, političke i geopolitičke reperkusije sve do danas. (Krišto, 2006:51)

²⁷ Prva izgrađena cesta u Hrvatskoj i prva poveznica između panonskog i jadranskog djela Hrvatske je *Karolina*, građena u prvoj polovici 18. st., a potom su izgrađene *Lujzijana* – koja povezuje Karlovac i Rijeku, *Jozefina* – koja povezuje Karlovac i Senj, *Rudolfina* – odvojak Jozefine od Josipdola preko Ogulina i Velike Kapele do Novog Vinodolskog, *Dorotejska cesta* – prilazna cesta luci u Martinšćici, *Majstorska cesta* – od Sv. Roka preko prijevoja Mali Alan do Obrovca.

²⁸ Npr. most u Novigradu na Dobri, dvokatni most u Tounju, Marmontov most u Oštarijama i drugi.

²⁹ Od 56 svjetionika koje je izgradila Austro-Ugarska njih 50 se nalazi u današnjoj RH.

Initiative, is seen in a negative context, there should be a terminological (semantic) distinction. Namely, *revisionism* (from Latin *re* – again and *videre* – see) is a legitimate method of any scientific work, as much in natural as in social sciences. The fact is that human knowledge is increasingly spreading and in the context of new knowledge there is nothing more natural or more appropriate than questioning “old” knowledge (revisiting it over and over again), with the purpose of getting closer to the truth, which is the ultimate (although perhaps unreachable) scientific objective. History as a scientific discipline, if its purpose is to be a science in a true sense of the word, absolutely must implement a constant revision of its own ideas and conclusions. It is its *raison d’être*. Why is it, then, that revisionism has become infamous? For at least two reasons. Firstly, because it is supposed (sometimes likely and justified) that the main motive of reinterpreting history is its warping and not the pursuit of truth. Secondly, because revisionism is often, not justifiably, mixed with another, indeed problematic, *negationism* (i.e. negating) of e.g. crimes committed by advocates of totalitarian ideologies in the 20th century. Therefore, while revisionism is one of the scientific processes and thought, negationism is legally forbidden and sanctioned by many countries worldwide, such as Germany, Austria, Belgium, France, Lithuania, Poland, The Czech Republic, Romania, Slovakia, Switzerland and Israel. It is noticeable that these represent many of the members of the Initiative, as well as those who are not.

²⁴ In March 2017 the Government of the Republic of Croatia, wishing to resolve divisions within society and as a response to criticism, established *Council for Dealing with Consequences of the Rule of Non-Democratic Regimes*, whose primary goal is to propose a legal frame based on which the government would define the social relationship toward non-democratic regimes and their consequences. This is the way to resolve potentially controversial situations, in law-based manner, such as proposals for squares and streets changes, various symbols, greetings and other ways of expressing attitudes related to this subject.

²⁵ This agreement enables the Kingdom of Croatia to be associated with the Kingdom of Hungary, by acknowledging the same ruler for both kingdoms – King Coloman.

²⁶ Geopolitical study of the position of the Croats in the Austro-Hungarian Monarchy called *Political geography of Croatian states* was written in 1918 by Ivo Pilar, PhD, a well-known Croatian lawyer, historian, publicist, politician and founder of Croatian geopolitics. (Pilar, I., 1995). In it he explained in details his proposal of converting the Austro-Hungarian Monarchy from dual into triallistic monarchy, which would unite all “Croatian states”. The Slavs would within this monarchy gain the same state-legal status that Austria and Hungary had. (Krišto, 2006:54). In this way, he thought, Austro-Hungary would surmount

³⁰ Kao npr. tvrđava *Punta Christo* na poluotoku Štinjanu, tvrđava *Monformo* u Puli, tvrđava *Punta Oštro* na poluotoku Prevlaci.

³¹ Hrvatska je razvojem svoga turizma imala priljev inozemne valute koji je uglavnom, po sili zakona, odlazila u Beograd da bi se tek potom i to samo mali dio vraćao u Hrvatsku.

³² Statistički podaci dostupni kroz ovaj projekt predstavljaju relevantni izvor za ekonomske analize iako je njihova pouzdanost otvorena za interpretaciju. Podaci se mogu naći na sljedećoj poveznici: <http://www.ggdc.net/maddison/maddison-project/home.htm> (Pristupano: 9. 10. 2017.)

³³ Sa 1.709,00 \$ iz 1952. godine na 8.744,00 \$ po glavi stanovnika u predratnoj 1989. godini.

³⁴ Sa 1.333,00 \$ iz 1952. godine na 6.203,00 \$ po glavi stanovnika u predratnoj 1989. godini.

³⁵ Znakovito je ovdje primijetiti da se u hrvatski BDP po stanovniku tijekom SFRJ gotovo udvostručavao svakih 18 godina, dok je tijekom 25 godina hrvatske samostalnosti (1990. – 2015.) rast hrvatskog BDP-a po stanovniku bio tek 42,36%. Do ovog izračuna se dolazi na temelju podataka o BDP-u po stanovniku iz Statističkog ljetopisa za 2016. godinu Državnog zavoda za statistiku (<https://www.dzs.hr/str.217>, pristupano: 23. 10. 2017.) iskazanog u eurima te preračunatog u dolare po središnjem godišnjem tečaju HNB-a u 2015. godini od 6,86 kuna za 1 dolar. (<https://www.hnb.hr/documents/20182/33ebee1-3d13-4a42-b0fb-87223d02670>, pristupano: 24. 10. 2017.)

³⁶ Povijesne okolnosti su dugo vremena Hrvatskoj namijenile sudbinu pograničnog područja. To je tako još od XVI. stoljeća kada je papa Lav X Hrvatskoj nadjenao naslov *Antemurale Christianitatis* (predziđe kršćanstva), a naročito je to bilo vidljivo tijekom XVII. i XVIII. stoljeća kada je dobar dio Hrvatske bio u sastavu Vojne krajine tj. pograničnog područja Habsburške monarhije prema imperijalistički nastrojenom Osmanskom carstvu. U vremenu ulaske RH u Europsku uniju, ona je zemlja koja predstavlja vanjsku granicu Europske unije. Izvjesno je da će ovakvo stanje ostati na snazi duže vremena jer nije izgledno da će u skorije vrijeme hrvatske susjedne zemlje i zemlje u okruženju (BiH, Srbija, Crna Gora, Kosovo, Makedonija i Albanija) postati punopravne članice EU.

³⁷ RH je od samog početka stvaranja termina “Zapadni Balkan” od njega snažno zazirala jer ga je smatrala projektom stvaranja nove regionalne integracije mimo Europske unije, koji bi uključivao zemlje bivše Jugoslavije bez Slovenije i s dodatkom Albanije. Ulaskom RH u Europsku uniju, učinjen je značajan odmak od “Zapadnog Balkana”, ali se i nakon tog događaja (1. 7. 2013.) Hrvatsku često spominje upravo u kontekstu ovog regionalnog skupa zemalja.

³⁸ Stručnjaci iz područja energetike napominju da je izgradnja infrastrukture LNG-a sama po sebi skupa te da ona nema

their internal national issues. He sent his formal proposal to the last Austro-Hungarian emperor Karl I of Austria (who was also known as Karl IV of Hungary). Additionally, Pilar studies a wider timeframe and says that the Balkans were under the strong influence of Rome and Byzantium (he calls them “beingness of the West and of the East”) which has had its cultural, political and geopolitical consequences to this day. (Krišto, 2006:51)

²⁷ The first road built in Croatia, connecting Panonian and Adriatic parts of Croatia was *Karolina*, built in the first half of the 18th century. Afterwards were built *Lujzijana* – which links Karlovac and Rijeka, *Jozefina* – which links Karlovac and Senj, *Rudolfina* – the road extension of Jozefina going from Josipdol over Ogulin and Velika Kapela to Novi Vinodolski, *Dorotejska road* – access road to the port in Martinšćica, *Majstorska road* – running from Sv. Rok to Obrovac over mountain pass Mali Alan.

²⁸ For example, the bridge in Novigrad on the river Dobra, a two-floor bridge in Tounj, Marmont’s bridge in Oštarije and others.

²⁹ Out of 56 lighthouses built by Austro-Hungary, 50 of them are in Croatia.

³⁰ As for instance *Punta Christo* fortress on Štinjan peninsula, *Monformo* fortress in Pula, *Punta Oštro* fortress on Prevlaka peninsula.

³¹ Croatia had, due to its developing tourism, foreign currency cash flow, which was transferred to Belgrade by operation of law, and then only a small portion of it would be returned to Croatia.

³² Statistical data available through this project represent a relevant source for economic analyses, even though their reliability is open for discussion. The data can be found on this website: <http://www.ggdc.net/maddison/maddison-project/home.htm> (Retrieved: 9 Oct 2017)

³³ Increasing from \$1,709 in 1952 to \$ 8,744 per capita in 1989, the year before the war started.

³⁴ Increasing from \$1,333 in 1952 to \$ 6,203 per capita in 1989, the year before the war started.

³⁵ It is very indicative that the Croatian GDP in the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (SFRY) was doubling every 18 years, while the growth of Croatian GDP since Croatian independence (1990 – 2015) is only 42.36%. This calculation was done based on GDP data from Croatian Statistical Yearbook for 2016 of the Croatian Bureau of Statistics (<https://www.dzs.hr/page.217>, Retrieved 23 Oct 2017), expressed in euros and converted to dollars of Croatian National Bank yearly currency exchange rate in 2015, in amount of \$ 1= 6,86 kuna. (<https://www.hnb.hr/documents/20182/33ebee1-3d13-4a42-b0fb-87223d02670> Retrieved 24 Oct 2017)

ekonomskog rezona bez da se unaprijed potpišu ugovori sa raznim zainteresiranim državama koje bi kroz ugovornu obavezu garantirale dostatnu potražnju za ukapljenim plinom. Bez toga bi, smatraju izgradnja LNG terminala (bilo onog jeftinijeg plutajućeg ili stacioniranog) potencijalno predstavljalo stvaranje novog tzv. “mrtvog kapitala”.

³⁹ Eventualno bi mogli ustvrditi da je i Hrvatska, kao jedna od slijednica SFRJ, sudjelovala u stvaranju globalne (diplomatske) inicijative – Pokreta nesvrstanih, kojeg su osnovali Josip Broz Tito, Gamal Abdel Nasser i Jawaharlah Nehru Brijunskom deklaracijom 1956. godine.

⁴⁰ RH po broju stanovnika čini 0,89% europske populacije te sa svojim teritorijem čini 1,31% teritorija Europske unije. U oba ova važna kriterija, možemo reći da se RH unutar znanstveno dopuštenog kriterija za društvene znanosti nalazi unutar gabarita statističke pogreške.

³⁶ Historical circumstances set a pace for Croatia to be a border area for a long time. It has been so since the 16th century when the pope Leo X named Croatia *Antemurale Christianitatis* (Christian rampart), and it was particularly evident during the 17th and 18th century, when a vast part of Croatia was a part of Croatian Military Border, a border area of the Habsburg Monarchy opposing imperialist Ottoman Empire. At the time of joining the EU, Croatia is the outer border country of the EU. It is quite probable that this situation is going to remain for some time, as there are no prospects that the neighbouring and surrounding countries (BiH, Serbia, Montenegro, Kosovo, Macedonia and Albania) will become full member states of the EU any time soon.

³⁷ The RH has always been very skeptical toward the term “Western Balkans” as it considered it a project of creating a new regional integration beyond the EU, which would involve ex-Yugoslav countries but without Slovenia and additionally Albania. When Croatia joined the EU, a significant stride from the “Western Balkans” was made, but even after this event (1st July 2013) Croatia is too often mentioned in the context of this regional group of countries.

³⁸ Energy field experts claim that the construction of LNG infrastructure is expensive and economically unviable if there are no previously signed contracts with various countries interested, which would vouch for sufficient liquified gas demand through a contractual obligation. Without that, the construction of an LNG terminal (regardless if it is a less expensive floating - off shore terminal or a land based – on shore one) would imply the so-called “dead capital”.

³⁹ We can establish that Croatia, as one of the successors of ex Yugoslavia, took part in the creation of the global (diplomatic) initiative – Non-Aligned Movement, founded by Josip Broz Tito, Gamal Abdel Nasser and Jawaharlah Nehru by signing the Declaration of Brijuni in 1956.

⁴⁰ With its population, Croatia constitutes 0.89% of the European population and with the territory 1.31% of the EU territory. In both of these crucially important criteria, we can say that Croatia classifies as statistical error within social science statistically permitted criteria.

LITERATURA / LITERATURE

Knjige i znanstveni radovi / Books and scientific papers

BERKOVIĆ, S. (2006): *Diplomacija i diplomatska profesija*. Dubrovnik: Urban-Media

DODDS, K. (2007): *Geopolitics – A Very Short Introduction*. Hampshire: Oxford University Press

FELTHAM, R. G. (1993): *Diplomatic Handbook*. London – New York: Longman

KRIŠTO, J. (2006): “Ivo Pilar i suvremena hrvatska geopolitika”. *Pilar: časopis za društvene i humanističke studije*, 1 (1), 47-59. Preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/67580> (13.11.2017.)

MACKINDER, H. J. (1904): “The Geographical Pivot of History”. *The Geographical Journal*, Vol. 23, No. 4: 421-437

PILAR, I. (1995): *Politički zemljopis brvatskih zemalja – geopolitička studija*. Zagreb: Consilium

TUATHAIL, G., DALBY, S. i ROUTLEDGE, P. (2007): *Uvod u geopolitiku*. Zagreb: Politička kultura

ŽIROVIĆ, D. (2016): *Gospodarska diplomacija*. Zagreb: Jesenski i Turk

Internetski izvori / Internet sources

Deutsche Welle – <http://www.dw.com/hr/europski-pogoni-kao-dio-kineske-petoljetke/a-37776713> (26.10.2017.)

Die Zeit – <http://www.zeit.de/2017/27/drei-meere-initiative-donald-trump-polen> (26. 10. 2017.)

Državni zavod za statistiku – <https://www.dzs.hr/> (23. 10. 2017.)

Hrvatska narodna banka – <https://www.hnb.hr/documents/20182/33ebee1-3d13-4a42-b0fb-87223d02670> (24. 10. 2017.)

Hrvatsko nuklearno društvo – <http://nuklearno-drustvo.hr/razne-informacije/vijesti/172-njemaka-odluka-o-prijevremenom-zatvaranju-svih-nuklearki-do-2022.html> (26. 10. 2017.)

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova – www.mvep.hr (5. 11.2017.)

Maddison Project – <http://www.ggd.net/maddison/maddison-project/home.htm> (9. 10. 2017.)

News portal “Indeks.hr” – <http://www.index.hr/vijesti/clanak/mracne-prognoze-dokument-njemacke-vojske-predvidja-sukobe-diljem-europe-i-raspad-eu/1005535.aspx> (19. 11. 2017.)

News portal “Vijesti.hr” – <http://vijesti.hrt.hr/410752/predsjednica-kolinda-grabar-kitarovic-sutra-s-vladimirom-putinom> (19. 10. 2017.)

Portal Europske unije – http://europa.eu/rapid/press-release_AGENDA-17-2321_hr.htm (19. 9. 2017.)

Rhodium group – <http://rhg.com/> (29. 10. 2017.)

The Mercator Institute for China Studies (MERICS) – <https://www.merics.org/en> (3. 11. 2017.)

Ured Predsjednice RH – <http://predsjednica.hr/> (9. 10. 2017.)